

ISSN 1331-7539

ZOV RODNIH OGNJIŠTA

LIST ŽUPE SV. LUKE – KUČIČE

GOD. XX. 2013. BR. 2. (39.)

Zov rodnih ognjišta.

List župe sv. Luke - Kučiće
God. XVIII. 2013. BR. 1. (36.)

Osnivač i izdavač:

Župski ured Kučiće
Hr-21208 KUČIĆE

List izlazi dvaput godišnje.

Uredničko vijeće: Anita Bartulović,
Marko Juričić, don Slavko Kovačić,
Matko Sovulj, Jozo Srdanović, Ante
Šušić, Jere Tomasović, Marko Topić i
Srečko Vukasović

Glavni i odgovorni urednik:
don Ivan Ujević

Uredio: don Slavko Kovačić

Fotografije: S. Kovačić i Ć. Tomasović

Priloge, dopise i pretplate slati na:

Župa sv. Luke Kučiće
(za župski list)
21208 KUČIĆE

Žiro račun (NOVI) u kunama:

2330003-1100086733

Devizni (NOVI) račun:

34400-620-21

Kad šalžete pretplatu na žiro račun, na bijeloj uplatnici u "kvadratić" koji stoji iza riječi "Šifra" upišite broj 88 i 33. To je znak banci da nam u izvještaj napiše točnu adresu pošiljatelja. - Molimo vas kada nam šalžete novčane uplatnice ili narudžbe pišite čitljivo, najbolje velikim tiskanim slovima.

Slika na prednjoj stranici omota:

Prizori božićnog ciklusa na vratnicama majstora Buvine u splitskoj katedrali postavljenih 1214. - o 800. obljetnici

Slika na zadnjoj stranici omota:

Panorama Kučića i okolice

Tisak: „Dalmacija papir“

SADRŽAJ:

UVODNIK:

Župnikova riječ 3

ZA BOLJI I SRETNJI ŽIVOTNI PUT

Tko ne plati učitelje-odgojitelje,
višestruko platiće policiju (A. Vukasović) 5

DUHOVNA RAZMIŠLJANJA I POTICAJI

Sveti Luka Evanđelist (N. Čondić) 8

Božićna homilija sisačkoga
biskupa Vlade Košića iz g. 2013. 11

10 stvari koje možemo
naučiti od sv. Luke Evanđelista 14

Emanuel (B. Mlinar) 14

IZ POVJESTI ŽUPE, SELA I KRAJA

Župnici u Kučićima - I. dio (S. Kovačić) 15

Neobičan put knjige iz ostavštine
don Tadije Srdanovića 23

PRILOZI U STIHU I PROZI

Omiš grad ljubavi (B. Mlinar) 25

Rod Topića (S. Topić) 25

Govor naši stari (Čovik) 25

Akuža (Čovik) 26

O mome ocu (A. Mihaljević r. Srdanović) 28

PRINOSI NAŠIH NAJMLAĐIH

Mojoj baki (M. Raboteg) 28

Vukovar (A. I) Vukasović, D. Vukasović,
A. (D) Vukasović) 29

Svijet po mom (P. Kovačić) 29

Moje selo u 3012. godini (S. Vukasović) 29

Moja škola i ja (S. Vukasović) 30

Nevera (A. Topić) 30

Personifikacija – gljiva (L. Vukasović) 30

Kad sam sretan (M. Topić) 30

Moja domovina (J. Kovačić) 31

Sreća (D. Sovulj) 31

Svijet po mom (I. Kovačić) 31

Priča o neprijateljima (P. Raboteg) 31

Obilježavanje sv. Luke u našoj školi
(P. Kovačić i A. Sovulj) 32

..... 32

IZ NAŠEGA MJESTA I ŽUPE

Kronološki pregled događaja (Ć. Tomasović) 33

Ovogodišnji krštenici, prupričesnici i umrli 34

Kučičko Duhovno ljeto 2014. (Ć. Tomasović) 36

Ovogodišnja proslava blagdana sv. Luke
(Ć. Tomasović) 37

Radionica Učeničke zadruge Rašeljka 39

Mrtvačnica u Kučićima 39

..... 39

IZ NAŠEGA KRAJA

Pavića most od izgradnje do najnovije obnove
(S. Kovačić) 41

..... 41

RAZGOVOR S POVODOM

Razgovor s prof. dr. sc. Janošom Terzićem 49

..... 49

DOBRO JE ČINITI DOBRO

Pisma čitatelja 54

Darovatelji 55

DOMOVINA U SRCU I U MISLI

Ime francusko, srce hrvatsko (B. Mlinar) 56

Kad si bila četiri svoja sina (B. Mlinar) 57

„Rvat u zemlji Rvaskoj“ (P. Medić) 57

Župnikova riječ

Drugi Kućićani u zavičaju, domovini i po svijetu!

Bivši je papa Benedikt XVI napisao: „Pravi problem danas je to da Bog nestaje iz misli ljudi i da svjetlost i milost koja dolazi od Boga nestaje, i čovjek je bez puta kojim treba ići, te upada u nerješive probleme i katastrofe“.

Papa Benedikt još kaže: „Mi ljudi mislimo da ćemo biti slobodni kad se oslobodimo Boga. To je osnovna pobuna kroz povijest. Kad čovjek stoji protiv Bog, stoji protiv svoje istine i neće biti slobodan nego otuđen sebi i drugima. Slobodni ćemo biti kad smo u našoj istini: kad smo jedino s Bogom“.

Mi obični ljudi, trebali bismo se zapitati koja etika služi na dobro čovjeka i društva, evanđeoska ili bezbožna, a koja služi na štetu čovjeka i društva.

Mnoge skupine ljudi koje žive „kao da Boga nema“ kad dobiju izbore, smatraju da imaju pravo provoditi bezbožnu ideologiju, suprotno kršćanskoj tradiciji. Brzo smo shvatili da je rušenje kršćanskih svetinja na štetu čovjeka i društva.

Vodeći ljudi revolucije iz 1968. godine danas priznaju svoje zablude i žao im je za počinjenu štetu razvoda društva. Oni sada priznaju da je govoriti o odgovornosti u politici, gospodarstvu, u znanosti, bez pozivanja na odgovornost pred Bogom, prazan govor.

Benedikt XVI kaže: „Kršćanstvo nije samo neki koristan element društva, nego je ono element kojeg se ne možemo odreći u izgradnji dobrog društva i pravog razvoja čovjeka“.

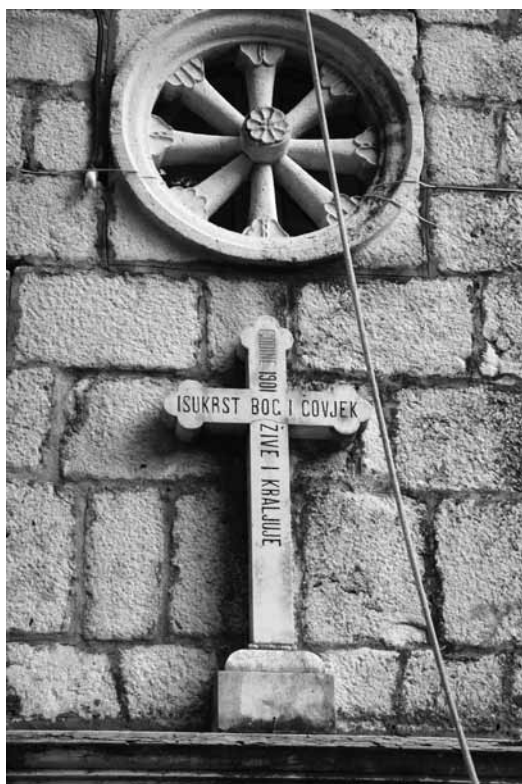
Nakon katastrofe drugog svjetskog rata prouzrokovanog nevjerničkim svjetonazorima, narodi zapadne civilizacije okre-

nuli su se kršćanskoj vjeri, i na vjeri izgradili novu Europu. U deklaraciji o ljudskim pravima (1948. god.) ispisana je istina o čovjeku, obitelji, slobodi, jednakosti i bratstvu na temelju biblijske objave, odnosno kršćanstva.

Važno je napomenuti da su kršćani katolici u to doba predvodili društvo: Schumann, De Gasperi, Adenauer, De Gaulle. Europa njima može zahvaliti što smo imali najduže razdoblje mira – života bez rata, u Europi. U jugoistočnoj Europi političari su u isto vrijeme stvarali bezbožno društvo nametnuto narodima pravoslavne i katoličke vjere.

Kažimo jasno da se je Evropa koja je izgrađena na temeljima kršćanske vjere održala do danas. Jugoistočna Europa pod „srpom i čekićem“ nestala je s pozornice svjetske povijesti. Propala je zato što je bila izgrađena na bezbožstvu, na neistini tobože „znanstvenog“ ateizma.

Žalosno je i tragično da današnji lijevičari zaboravljaju nedavnu povijest te i dalje hoće graditi društvo bez Boga pa nastavljaju borbu protiv kršćanstva općenito, a osobito Katoličke crkve.

Izgleda da se nalazimo u stanju kao da je 1968. godina i stalna „kulturna revolucija“. Stvara se moral bez deset Božjih zapovijedi, a posljedica toga je kriza u gospodarstvu, znanosti, kulturi, i politici. Zbog te krize trpe ljudi diljem svijeta: nezaposlenost, siromaštvo, ratovi, nemiri i nepoštivanje dostojanstva čovjeka. Zbog krize koju je izazvala nevjera uništava se čovjek, životinje i svijet, te dolazimo do ekološke krize koja prijete katastrofom.

Nažalost, nositelji nevjerničkih ideja dolaze na vlast „slobodnim izborima“ unatoč većini glasača koji sebe smatraju kršćanima, očito ne bez raznih manipulacija. U Španjolskoj, koja je stara katolička zemlja, preuzeli su tako 2004. godine

vlast nakon dugo vremena socijalisti čiji je čelnik Zapatero izjavio: „Sloboda je ono što nas čini istinskima, nije istina ono što nas čini slobodnima“.

Za nas kršćane istina ljude čini slobodnima. „Istina će vas osloboditi“ rekao je Isus, kako čitamo u Evanđelju.

Zapaterovi su socijalisti donijeli zakone koji su poticali na razvod braka, po bačaj, homoseksualnost i slično čime su nanijeli neprocjenjivu štetu tamošnjem društvu. Brzo su doživjeli kraj, ali su ostavili iza sebe Španjolsku kao zadnju zemlju Europe.

Nažalost, danas su u Europi često na vlasti oni koji žive „kao da Boga nema“ te tvrde da je čovjek slobodan raditi u moralnom smislu što ga je god volja. Dostojevski koji se s takvim shvaćanjem nipošto nije slagao rekao ovako: „Ako Bog ne postoji, čovjeku je sve dopušteno“:

Dragi vjernici, dok branimo vjeru valja biti svjestan da čovjek ne brani svoju stvar nego Božju stvar. Bog se ne može varati. Mi vjerujemo i znamo da će se dogoditi sve onako kako je dragi Bog obećao i objavio. Pozvani smo potvrđivati u vjeri: „U tebe se uzdam Gospodine i neću se postidjeti do vijeka“.

Neka Vam bude čestit Božić i Nova 2015. godina uz Božji blagoslov, zaštitu svetoga Luke i majčinski zagovor Gospe Lurdske i svih svetaca, te da budu blagoslovljena sva djelovanja Vas i vaših obitelji.

Vaš župnik don Ivan Čjević

TKO NE PLATI UČITELJE- ODGOJITELJE, VIŠESTRUKO PLATIT ĆE POLICIJU

Pojedini pedagozi tijekom više desetljeća stalno su upozoravali na pojavu i širenje moralne krize, krize vrijednosti, kulture, odgoja i na tragične posljedice ako se proces razaranja duhovnosti ne obuzda. Politika i političari ignorirali su sva ta upozorenja. Erozija morala, obezvrjeđivanje vrijednosti i zanemarivanje odgajanja započelo je u totalitarnom jugo-komunizmu a, pod utjecajem destruktivnih ideologija sa zapada, nastavljeno je i u samostalnoj demokratskoj Republici Hrvatskoj. Društvo je postalo moralno bolesno. Može se reći da živimo u civilizaciji moralnih deformacija. Organizirani kriminal i mafijске skupine šire se a, pedagoški gledano, najtragičnije pojave su zanemarenost odgoja i bujanje malodobničkog kriminala.

Teški moralni prekršaji pa i zlodjela djece i mladeži redaju su kao na tekućoj traci. Žrtve, ako prežive okrutna zlostavljanja, traže zaštitu. Ako su žrtve djeca pomoć i zaštitu traže i roditelji, rodbina, prijatelji, protestiraju građani, reaguju mediji. O nezaustavljivoj spirali nasilja, brutalnim premlaćivanjima i ubojstvima dječaka po gradskim ulicama posljednjih godina, oglasio se i glavni urednik *Školskih novina* u svom uvodniku i, bez rezignacije, pita: „Koga je uopće briga“ za to? Stoga je dužnost pedagoga da ponovno progovore, stručno i znanstveno interpretiraju i još jednom upozore javnost na ta ružna, nekulturna, nemoralna, kriminalna i vrlo tragična događanja.

ODGOVORNOST I NEODGOVORNOST

Postavlja se pitanje odgovornosti roditelja, škola, svih odgojnih čimbenika. Traže se represivni zakoni, strože kažnjavanje, učinkovitost policije. Izlaz se vidi u mjerama represije, a one nisu trajna rješenja nego nužno zlo. Problem je mnogo složeniji, korijeni zla dublji, uzroci brojni. Uklanjanje destruktivnog društvenog ponašanja, nemoralna i kriminalna traži uklanjanje uzroka, vađenje i uništavanje korijena zla. Za to su potrebne temeljite i dugotrajnije društvene preobrazbe u području morala, kulture, odgajanja, vrijednosnog sustava i svekolike duhovnosti. Teški su to problemi i zadaće, ali zadaće koje se moraju odgovorno i sustavno rješavati i riješiti da bi hrvatsko demokratsko društvo bilo moralno zdravo.

U nas pitanje odgovornosti nije jednostavno, nego dosta zamršeno i otežano. Roditelji, primjerice, dužni su odgajati svoju djecu za poštene, čestite ljude. Ako u tome zakažu, ako njihova djeca čine zlo, trebali bi snositi odgovornost za njihova zlodjela. Međutim, *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji* onemogućava roditeljima uporabu odgojnih sredstava i mjera sprječavanja asocijalnog i kriminalnog ponašanja njihove djece. Te mjere, naime, sankcionira kao oblike nasilja u obitelji. Time štiti „otkačenu“ djecu, huligane, a narušava *Ustavom* zajamčena roditeljska prava na odgajanje svoje djece. Mogu li u tim okolnostima biti posve odgovorni za njihovo ponašanje, prijestupe, nasilja i zlodjela?

Škole su imanen-tno odgojne ustanove. Morale bi obavljati svoju odgojnu funkciju, ali prosvjetna politika naglašava i prenaglašava znanje i obrazovanje, a posve zapostavlja odgajanje. I u naziv nadležnoga ministarstva ugrađeno je samo obrazovanje, a izostavljeno odgajanje. Učitelji su odgojitelji. Dužni su obrazovati i odgovorno odgajati svoje učenike, gojence, a predstavnici nadležnih prosvjetnih tijela gotovo svaki njihov spor s učenicima izgrednicima rješavaju u korist učenika i njihovih roditelja, tj. na štetu ugleda odgojnih djelatnika. Kako odgajati u tim okolnostima? Koliko odgojni čimbenici i učitelji – odgojitelji mogu preuzeti odgovornost za postupke svojih gojenaca, ako u društvu negativni utjecaji višestruko premašuju pozitivna odgojna nastojanja? Društvo je teško moralno bolesno. Prva zadaća traži liječenje i ozdravljenje bolesnika!

UČITELJI I POLICAJCI

Neobuzdana sloboda i sebična korisnost na „Divljem zapadu“ pokazala se plodnim tlom za pojavu dječje delinkvencije. Američki pedagozi su upozoravali: *Tko ne plati učitelje – odgojitelje, višestruko plaćat će policiju.* Pragmatična američka politika nije pokazala zanimanje za pedagoška upozorenja. Uskoro su malodobnike, za zlodjela i ubojstva, ubijali na električnim stolicama, ali ni stolice smrti nisu uklonile malodobnički kriminal. Vrlo stroge i prestroge kazne mogu zastrašiti, ali ne mogu izmijeniti psihi i ponašanje

osoba koje su u nedostatku odgajanja kre-nule nemoralnim staza-ma društveno štetnog ponašanja, stavile se u službu zla i opredijelile se za kriminal.

Zlodjela, i ona malodobnička, treba kažnjavati ali su to vatrogasne mjere. Pokušavaju umanjiti zlo, ali ga ne uklanjaju. A bolest je bolje spriječiti nego liječiti. I u odgoju je neusporedivo bolje spriječiti zlo, nego kažnjavati počinitelje. Odavno poznata pedagoška spoznaja kaže: Kazna je najgori odgojitelj. Može

dati trenutačni učinak, ali ne osigurava trajna rješenja. Pravo i trajno rješenje je odgajanje čestitih ljudi. Dobro odgojeni, sposobni i pošteni ljudi ne čine zlo, imuni su na negativne utjecaje, ne prihvaćaju asocijalne načine ponašanja i odbacuju nemoralne postupke. Dobar odgoj je, nema sumnje, najdjelotvorniji čimbenik u sprječavanju nasilja, kriminala i svih oblika asocijalnoga i nemoralnog ponašanja i djelovanja.

LJUBAV I MOĆ

Danas svijetom beskrupulozno vlada-ju ideologije i politika sebičnih interesa i moći. Moralnost, pravda, humanizam, ljubav i čovjekoljublje potisnuti su u tamu vrijednosne noći. U takvim uvjetima odgoj je u položaju pastorčeta. To je abnormalno stanje. Jedno poglavlje u knjizi *Paula Vuk-Pavlovića: Ličnost i odgoj* ima naslov „Moć i ljubav“. Pisac uspoređuje dva načina djelovanja: političko i odgojno. Političko je usmjereno prema postizanju moći, a

odgojno je inspirirano ljubavlju. Političko je u funkciji očuvanja postojećeg poretka, konzervativno je, usidreno u prošlosti. Odgojno je upravljeno prema budućnosti, traži promjene, razvitak, usavršavanje čovjeka i čovječanstva. Time je u biti revolucionarno. Politika je ideološki i stranački usmjerena i vezana, a odgoj je jedan i jedinstven i ima univerzalno općeljudsko značenje. Odnosi se na sve ljude i svekoliko čovječanstvo i ne dopušta diskriminacije. Odgoj je „općečovječansko služenje čovječanstvu“. Njegovo carstvo je carstvo ljubavi. Stoga ne smije postati sredstvo političkih i ideoloških manipulacija. Danas, međutim, ideologije zla manipuliraju odgojem, zlouporabljuju ga za svoje potrebe, a onaj pravi, jedan i jedinstveni, univerzalni i općeljudski odgoj ignoriraju, obezvrjeđuju i posve zapostavljaju.

Djeca, mladež po svom mladenačkom zanosu, doživljavanju radosti života, upućenosti na njima bliske i drage ljude – nisu opterećeni zlom, pozitivno su usmjerena mlada ljudska bića s dispozicijama za normalan ljudski razvitak. Ako ih je ipak dosta prihvatilo nasilje i čini zlo, posljedice su to negativnih utjecaja i zanemarena odgajanja u moralno bolesnu društvu. U ime neograničene slobode, osobne koristi, lagodna života, prava na nastranosti – ideologije zla i trovači ljudskih duša nude mladima put manjeg otpora, zanemarivanja ljudskih dužnosti, prepuštanje nagonima, neograničeno uživanje i izivljavanje. Slobodu pretvaraju u anarhiju, samovolju, u slobodu za zlo; ljudska prava u prava na zlo. Pojavu je prije više desetljeća prepoznao pokojni *Veselko Tenžera* i nazvao je „odgojem za slobodu raspadanja“. Danas se pod utjecajem razarajućih valova destruktivnih ideologija – anarhističke i radikalno-feminističke provenijencije – naglo razvila, ojačala i proširila. Ideolozi zla i trovači ljudskih duša grlato protestiraju protiv

nasilja, a masovno ga potiču i proizvode.

U moralnoj dezorijentaciji nedozrele djevojčice i dječaci traže smisao u besmislu, lutaju opasnim stranputicama života, žrtve su lažne slobode, opojnih droga, zlovođenika, otrovnih užitaka, a neki su okrutni zlostavljači i ubojice. U biti su svi ti mladi ljudi žrtve ideologija zla i moralno bolesna društva. Tu su korijeni, uzroci i krivci zla. Korijeni se moraju iščupati, uzroci ukloniti, krivci strogo kažnjavati i onemogućiti.

PREPORODNA FUNKCIJA ODGOJA

Obuzdavanje i prevladavanje delinkventnog ponašanja mladih nije moguće bez uklanjanja moralnih deformacija i povratka etičnosti. Hrvatskom narodu kao kruh svagdašnji treba stvarna (ne samo proklamirana) duhovna obnova, moralna i odgojna preobrazba. Mladima su potrebna određena materijalna dobra za životne potrebe, ali više svega treba im duhovna hrana i ljudska usmjerba. Trebaju im životni putokazi, živi uzori, ideali, općeljudske i hrvatske nacionalne vrijednosti.

Onemogućimo djelovanje ideologija zla, zlovođenika i trovača ljudskih duša. Omogućimo složno i sustavno djelovanje svih odgojnih čimbenika. Potičimo odgovorno i učinkovito roditeljsko odgajanje i odgajanje svih učitelja – odgojitelja. Obnovimo duhovnost, revitalizirajmo moralnost, reafirmirajmo obezvrjeđene vrijednosti i odgojnu funkciju obitelji, škola, svih odgojnih ustanova i potenciranih društvenih čimbenika, vratimo odgoju i učiteljima – odgojiteljima društveni i profesionalni ugled pa ne ćemo morati uhićivati, kažnjavati i zatvarati djecu zbog počinjenih kaznenih djela i zlodjela. Imat ćemo zdravo potomstvo i jamstvo bolje hrvatske budućnosti.

Prof. dr. Ante Vukasović

SVETI LUKA EVANĐELIST

Draga braćo i sestre, od srca vam čestitam vaš blagdan sv. Luke Evanđeliste, na poseban način svima vama koji nosite njegovo ime sa ponosom, želim vam da vas ovi veliki svetac prati svojim zagovorom kroz cijeli život.

Zahvaljujem don Ivanu što me je pozvao u vašu župu, pa imam čast da po prvi put u ovoj lijepoj staroj crkvi mogu slaviti sv. misu. Mnoga od prezimena koja sam sada vidio na groblju, žive na području moje bivše župe, u Jesenicama i na području Dugog rata, i u procesiji sam vidio mnoge i drage meni znane ljude. I baš mi je drago što sam večeras sa svima vama, te da ova otajstava svete mise u čast sv. Luke mogu zajedno s vama slaviti.

U mojoj prvoj župi Muću, u jednom susjednom malom selu Gizdavcu, sveti Luka je zaštitnik. Tako da me on pratio kroz jedan dobar dio moga svećeničkog života, a vjerujte mi da možete biti ponosni što imate za zaštitnika ovog velikog čovjeka i sveca.

Čuo sam mnogo svjedočanstva i ljude koji se redovito mole svetom Luki, kako su dobili različite milosti koje su zatražili po njegovom zagovoru.

Sveti Luka je isprobao njihove potrebe pred Bogom, ali draga braćo i sestre u početku ni njemu nije bilo lako. Luka se rodio u poganskoj obitelji, u doba različitih krivovjerja i kultova kakvih je u vrijeme Rimskoga carstva bilo mnogo, ljudi su vjerovali u sve i svašta. Za svaku stvar su imali neko božanstvo, nekog zaštitnika, i obični čovjek se često gubio u tome.

A Luka je bio učen čovjek, tražio je istinu, težio je za nečim većim, kao mudar i

uman čovjek. Znamo da je izučio liječnički zanat, i u ono vrijeme tešku i zahtjevnju školu. I kao liječnik išao je među ljude i pomagao im je, pa je među ljudima čuo kako govore o nekoj novoj vjeri.

Govorili su o jednom velikom i novom proroku, koji ne baca riječi u vjetar, koji ljudima na prodaje maglu, već ono što propovijeda, to i svojim životom svjedoči. Tada se otvorio duh tom mladom i učenom čovjeku i on je počeo tražiti istinu, a milost svemogućeg Boga sišla je na njega.

On je pratio apostole i potajice slušao što oni govore, a apostoli su u tom mladom čovjeku prepoznali kvalitetnu osobu, onoga koji će proslaviti Ime Božje.

Sveti Pavao krštava Luku i uzima ga za svoga vjernog pratitelja, a Luka ide s njim

i bilježi apostolske pripovijesti, te brižljivo piše i prati život prve crkve, osobito djelovanje apostolskih prvaka Petra i Pavla. Sve te događaje Luka brižljivo bilježi na papir, i od tih bilješki slaže dvije lijepe i neprocjenjive knjige koje nam ostavlja u trajnoj uspomeni, svoje evanđelje kao životopis Gospodinov, te Djela apostolska kao povijest života prve Crkve.

I te riječi sv. Luke imaju i dan danas duboki korijen u životu nas kršćana na ovim prostorima.

Ako smo pažljivo slušali sveta misna čitanja, čuli smo kako jedan od Lukinih suvremenika donosi riječ Božju u ove naše krajeve, sveti Pavao šalje jednoga od svojih najbližih suradnika, učenika Tita ovdje u Dalmaciju. A znamo iz povijesti da je ondašnja Salona, današnji Solin bio središte te velike Rimske provincije, i možemo slobodno reći da u ta najstarija apostolska vremena riječ Božja dolazi na ove prostore. I ona se s vremenom duboko ukorjenjuje u narodu i na poseban način biva svjedočena kroz mučeništvo svetih salonitanskih i drugih mučenika.

I sam Luka, svoju ljubav prema Bogu završava mučeničkom smrću. Tim svojim mučeništvom sveti Luka pokazuje da je gospodin Bog najveća vrijednost za koju se čovjek može žrtvovati. Stoga njegova riječ iz evanđelja nama vrijedi kao poticaj kroz cijelu povijest, od vremena kada su naši preci došli na ovaj prostor i primili vjeru od starosjedilaca, potom od misionara sv. Benedikta, a kasnije od svete slavenske braće Ćirila i Metoda.

Ta Božja riječ, to Lukino djelo i djela ostalih apostola duboko se ukorijenilo u duši nas i naših predaka, te se evo hvala Bogu živi punih trinaest stoljeća, a mi smo braćo i sestre ta generacija koja je našu kršćansku vjeru počela živjeti u četrnaestom vijeku.

I zato smo ponosni, i zato trebamo biti

radosni, što ta Božja riječ i danas kao živa žila kucavica odjekuje u našim srcima.

Sveto evanđelje kaže da je Gospodin poslao drugu 72 učenika, osim apostola. A tko su braćo i sestre bili ti ljudi? Bili su to obični ljudi svakodnevnice: radnici, ribari, težaci, stočari, ljudi raznih zanimanja, od neukih do onih obrazovanih. Svi su se ti ljudi stavili u službu Gospodinovu, oni su bili izabrano oruđe u Božjim rukama, to djelo naviještanja nisu činili u svoje ime, čini su to u Kristovo ime, i zato su imali velika djela. A ostavili su nam baštinu i obavezu koja proističe iz Lukinih riječi, da mi danas budemo svjedoci te riječi, i mi smo braćo i sestre pozvani danas u svijetu svjedočiti tu riječ Božju.

Ima među nama hvala Bogu ljudi koji su kao misionari svoj život posvetili Bogu, i otišli su diljem zemaljske kugle da posvjedoče Boga onim narodima koji ga još ne poznaju. To njihovo poslanje je posebno, uzvišeno, i mi se divimo tim ljudima što su imali hrabrosti napustiti svoj narod, svoju domovinu, te su se otisnuli u daleki i nepoznati svijet ostaviti tamo biljeg svoga djelovanja i poslanja.

Ali postoji i ona svagdanja obaveza svakoga od nas da budemo misionari u svojim vlastitim sredinama, Bog nas zove našim vlastitim imenom i prezimenom. On ne stvara duplikate, stvoreni smo na njegovu sliku i priliku, i kao takvima Bog nam je dao nešto svoga po čemu se razlikujemo od ostalih živih bića. Dao nam je slobodu odlučivanja, slobodu razmišljanja, da možemo aktivno bogu reći Da, i da te svoje sposobnosti iskoristimo na najbolji mogući način, poštujući i ljubeći Boga i njegove zakone, a kroz ljubav Boga ljubiti i blišnjega svoga.

Znamo iz povijesti ljudskoga roda da je malo ljudi u svijetu koji su napravili velika i znamenita djela, poput Nikole Tesle, Ruđera Boškovića, Alberta Einsteina

Takvi velikani koji su svojim djelima zadivili i zadužili čovječanstvo se ne rađaju svaki dan.

Većina nas ovdje živi normalnim životom, i Bog traži od nas da u tim svakodnevnim životnim prilikama razveselimo jedni druge, svojim osmjehom, svojom riječju, kroz svakodnevicu da živimo u miru, u pomaganju jedni drugima, u radosti i žalosti.

Znamo da čovjeka našeg vremena briga uništava, svi mi živimo u nekom ubrzanom ritmu življenja, obaveze ove ili one vrste nas tjeraju na neku aktivnost, i ponekad nam se s pravom čini da u tim svojim aktivnostima zaboravljamo na Boga, zaboravljamo jedni na druge.

Kao da nekako živimo u svojem vlastitom svijetu, a u takvim situacijama nam je dragocjena pomoć evanđelja, riječi sv. Pisma. Ja mislim da svatko od vas ima Bibliju u kući, ne dopustite da vam ta knjiga bude na nekoj polici u regalu, da skuplja prašinu među nekim inim knjigama. Već stavite tu knjigu da ona bude na raspolaganju svima vama, a posebno kada je cijela obitelj na okupu, da neko od ukućana uzme tu knjigu, pročita neku Božju misao, i da ta misao bude snaga i poticaj za naše kršćansko življenje.

Zamislite braćo i sestre koliko nam Bog daje vremena u jednom danu, u tjednu, mjesecu... a u što to sve neće svoje vrijeme utrošiti čovjek? Posebno za neke svoje zanimacije i gušte, ali ne zaboravimo bar dio toga vremena pokloniti Bogu, u svojoj ljudskoj i vjerničkoj molitvi, u svome razmišljanju o Božjoj riječi. Ta Božja riječ daje nama ljudima duševno zdravlje, a to duševno zdravlje daje čovjeku i ono tjelesno zdravlje, današnja suvremena medicinska znanost kaže da većina bolesti od kojih ljudi pate počinje u glavi, ili u srcu, na duši. I da onda se iz bolesnog ljudskog duha rađaju i stvaraju fizičke bolesti, pa se

mi ljudi čudimo zašto toliko ljudi umire od različitih vrsta karcinoma, od raznih bolesti, poznatih i nepoznatih.

To je zato braćo i sestre što smo mi, ljudi današnjega vremena dobrim dijelom zanemarili svoju dušu, a dali prednost svome tijelu, i zamislite koliko vremena čovjek potroši za svoje tjelesne potrebe, a koliko malo vremena za duševne potrebe.

A tu nam braćo i sestre kao nebeski pomoćnik dolazi sveti Luka, kao liječnik duše i tijela. Mnogo puta mi ljudi molimo za zdravlje, ali kada molimo za zdravlje najčešće mislimo na tjelesno zdravlje, da nas boli glava, ruka, noga, neki od unutarnjih organa, a pri tome zaboravimo pitati kakvo je naše duševno zdravlje. Nosimo li mi neki teret i bol duše ako nismo u miru sa svojim Bogom, ako nismo u miru sa svojim bratom, sa samim sobom, da li nam je savjest čista?

Tu nas braćo i sestre sveti Luka želi poučiti, on nam svojim životom želi pokazati kako čovjek može spojiti jedno i drugo. Stari latini su imali poslovicu „U zdravom tijelu zdrav duh“, a možemo to okrenuti malo po kršćanski, pa reći: „Zdrav ljudski duh stvara zdravo ljudsko tijelo“.

Ono što je duhovno i vječno treba imati prednost pred onim materijalnim i prolaznim. Upravo zbog te ljubavi prema Bogu koji je neizmjereno savršen i dobar, Luka je žrtvovao svoje tijelo, žrtvovao je svoj tjelesni život, da bi pokazao kako čovjek i kad izgubi tjelesni život živi uvijek.

I to je važna pouka evanđelja sv. Luke; sav naš trud i sve naše muke, sve ono što činimo na Božju slavu ima svoje konačno ispunjenje upravo u Gospodinu Bogu, On je ona konačna nagrada, konačni smisao svega onoga dobrog što ni za života napravimo ...

Bog je draga braćo i sestre, garancija našega života, a sav naš trud, sva naša muka i sve naše odricanje ima svoj krajnji

smisao samo u Bogu. On će nagraditi naš život, on će nam biti ona utjeha kada nam bude najteže, i kada budemo napustili ovaj svijet i dođemo k njemu, on će nam biti vječno svjetlo. Upravo je zbog toga Luka dao svoj zemaljski život za Boga, jer je znao da će u Bogu živjeti uvijek.

Zato danas, na blagdan svetoga Luke molimo da po njegovom zagovoru, sva naša djela, ona duhovna i fizička budu stavljena u službu Božju, da nam Gospodin Bog po zagovoru ovoga velikoga sveca udijeli milost da se nađemo u zajedništvu svetoga Luke i Svih svetih u nebu.

Don Nenad Čondić

Homilija sisačkoga biskupa Vlade Košića na ponoćki u sisačkoj katedrali 2013.

Draga braćo i sestre,

Ove svete noći trebali bismo svi zastati u šutnji i dati se obdariti najvećim mogućim darom – jer „dijete nam se rodilo, sin nam je darovan“ (Iz 9,5), darovao nam se dakle sam Bog. U ovoj se svetoj i tihoj noći osjeća radost mnogih duša koja srcima ljudskim donosi mir i veselje. Kada bi nas netko upitao: zašto se veselite, zašto noćas slavite, naš je odgovor jednostavan: Božić je, rodio se Isus, naš Spasitelj i Gospodin! Bog je postao čovjekom, mali Bog – Božić došao je među nas. Kako bi rekao sluga Božji nadbiskup Josip Stadler: Bog nam je došao u susret kao dijete, da ga se nitko ne mora bojati!

Kada bismo znali i mogli, trebali bismo u pohvalu Božiću izreći najljepše moguće riječi ove svete noći – jer ona je toga vrijedna, jer ova je sveta noć proslava najveće i najljepše tajne susreta čovjeka i Boga, rođenje Božića, malog Isusa u Betlehemu judejskom.

Prorok Izaija govori o povijesnom kontekstu u koji dolazi Mesija, govori o tmini

u kojoj je narod hodio, govori o mrkloj zemlji u kojoj narod obitava. Tko je taj narod, kakva je to tama? Bio je dakako to najprije židovski narod, ali prorok zapravo dotiče svojim viđenjem sve narode, pa možemo reći da je to i naš hrvatski narod. Tama u kojoj se svi narodi nalaze do dolaska i rođenja Mesije /Spasitelja jest odsutnost radosti i veselja, „teški jaram, šiba goniča...“ (ib.,3), sve to pritišće, ali – to će Mesija slomiti, to ropstvo dokinuti, i vratiti narodu radost i veselje. Taj dolazak Spasitelja označen je slikom svjetlosti: „narod koji je u tmmini hodio svjetlost vidje veliku“ (ib.,1). Kakva je to svjetlost, zar svjetlost sunca ili mjeseca, zar svjetlost raznih blještavih reklama i ukrašenih ulica? Ne, ta vanjska svjetlost samo je simbol, znak nultarnje svjetlosti koja je obasjala narode. Ta je svjetlost sam Gospodin koji dolazi! Ta Isus za sebe reče: „Ja sam svjetlost svijeta. Tko ide za mnom, neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života.“ (Iv 8,12)

Dobio sam jednu lijepu čestitku koju usvajam i kojom i ja vama, draga braćo i sestre, čestitam ovu pobjedu Kralja svjetlosti usred božićne svete noći: „Božić je

siguran dolazak Onoga koji će svjetlom oživjeti mrak naših duša, naših gradova. On će blagošću i toplinom otopiti našu hladnoću. On će umiriti nas nemirne, ujedini nas razdijeljene, spojiti nespojivo: slamu i Kralja, malenost i moć, skrovitost i glasovitost, strah i povjerenje, razum i intelekt. Božić je i naše rođenje. Radujmo se tome!“ (MIR)

Drugi pak mi piše: „Slavimo svetkovinu rođenja Isusa Krista u ovo vrijeme razdirano tolikim neslogama, nemirima i ratovima pa je doista potrebno pjevati Novorođenome da svim ljudima na zemlji donese mir i radost. Dakako to je ponajviše potrebno našem narodu kojemu je također različitim događajima taj mir oduzet. No znamo, Krist je pobijedio svijet, i zato se istinski radujemo njegovu dolasku“ (I. Macan).

Sveti Pavao nam u poslanici upućenoj svome učeniku Titu poručuje kako se u Isusu objavilo Božje čovjekoljublje: „pojavi se milost Božja, spasiteljica svih lju-

di...dobrosviost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga“ (Tit 2,11.3,4) – grč. filantropija. Bog je dakle ljubitelj čovjeka.

Tako pjevaju i anđeli u evanđelju sv. Luke, koje donosi izvještaj o rođenju Isusovom: „Slava na visini Bogu i na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!“ (Lk 2,14) Bogu su ljudi – njegovi miljenici, Bog voli čovjeka, i to svakoga čovjeka. Zato je Bog i došao k nama ljudima, da nam posvjedoči koliko nas ljubi!

Poruka anđela je ohrabrujuća: „Ne bojte se!“, govori on pastirima. I nastavlja o razlogu zbog kojeg se ne treba nitko bojati: „Evo, javljam vam blagovijest (evanđelje), veliku radost za sav narod: danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin.“ (Lk 2,10-11)

Rođenje Djeteta anđeo naziva znakom. I doista: kad se rodi dijete, znak je to Božje ljubavi, znak je to da Bog još nije zaboravio i ostavio ovaj svijet, da ljudski rod ima budućnost, da se ima još uvijek nečemu nadati. Usprkos nevoljama, beznađu,

usprkos mraku u ljudskim srcima, usprkos svim zlima vremena u kojem živimo koja želi obezvrijediti obitelj – Svjetlo, Krist Gospodin, rođen kao malo dijete poručuje nam da se ne smijemo bojati, da imamo razlog za nadu i vjeru u budućnost.

Citirat ću ovdje Svetog Oca papu Franju, koji je govoreći o Božiću prije dvije godine rekao i ovo: „Anđelov navještaj pastirima daje znak gdje će pronaći novorođenče: žl evo vam znaka: naći ćete novorođenče povijeno gdje leži u jaslama...“ Cijela povijest ovog evanđeoskog odlomka je jedan otisak vedrine, jednostavnosti, mira, blagosti... Svi oni koji su zvani, pozvani su na ovo: da sudjeluju u miru, koji je opjevan u evanđeoskom odlomku, da sudjeluju u zajedništvu i blagosti, jer će ovo novorođenče, kasnije, kada će postati odraslim i propovijedati narodima, reći: žUčite se od mene jer sam blaga i ponizna srca.’ Poruka koja i nakon dvadeset stoljeća još uvijek ima vrijednost nasuprot drskosti, bahatosti, samodostatnosti, agresiji, uvredi, napetosti, ratu, laži koja dovodi do zabluda i kleveta. Blagost i jedinstvo... jedna stvarnost koja se rađa, ovdje, iz ovog prvog znaka. žTo će biti znak.’ On je taj znak koji nas je došao poučiti.

Još jedna stvar koja se ističe: oni koji su pozvani bili su izvjesno marginalizirani... bar u to vrijeme, pastiri su bili na lošem glasu... i upravo su oni bili pozvani na blagost i jedinstvo, zajedništvo. Također pozvani su bili i neki mudraci s Istoka, iskreni i dosljedni, ali izdaleka. I to dijete će kasnije kazati: žDođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni i ja ću vas odmoriti.’ Od početka svojeg propovijedanja pozivat će one koji se osjećaju zapostavljenim, marginaliziranima. No velika je zamka, što nas čini samodostatnima, vjerovati da smo sami sebi dovoljni, zamka da ne osjetimo vlastitu marginalnost...

To novorođenče, kada je odraslo,

govori prisposobu o onima koji nisu bili ponizni te su odbili poziv na svadbu. Poslije su bili ignorirani i na slavlje su pozvani muškarci i žene s raskrižja. To je znak... novorođenče leži u jaslama i poziva sve koji su marginalizirani. Nitko za sebe ne može reći da nije marginaliziran. Otvori svoje srce, pogledaj unutra i pitaj se: u čemu sam ranjen, u čemu sam marginaliziran od samoga sebe; od ljubavi, sklada, međusobne suradnje, solidarnosti, osjećaja zajedništva? On nas poziva na blagost, mir, solidarnost, sklad; zato se ova noć zove noć sklada, noć mira, noć ljubavi.

Pred jasicama učini dvije stvari: prvo, osjeti pozvanost na ljepotu poniznosti, blagosti i jednostavnosti; i drugo, traži u svojem srcu mjesto gdje si marginaliziran, gdje si ranjen i dozvoli Isusu da te on izliječi od tvoje manjkavosti, od tvojih ograničenja, od tvog egoizma. Prepustite se milovanju Božjem i razumjet ćete i više od onoga što je jednostavnost, poniznost i jedinstvo.“ (iz Glasnika sv. Josipa, br. 4/2013, str. 22).

Još bih želio, draga braćo i sestre, podijeliti s vama poruku betlehemske štalice: Sina Božjega nisu prepoznali njegovi sunarodnjaci, oni nisu imali mjesta u svratištu – kaže sv. Luka (Lk 2,7) – pa se Isus morao roditi u pastirskoj štali i biti položen u jasele, a sv. Ivan to kaže riječima: „k svojim dođe i njegovi ga ne primiše“ (Iv 1,11). Kako to da čovjek ne prepozna svoga Stvoritelja, kako to da su otvoreniji primiti samog Kralja neba i zemlje priproste životinje, vol i magarac u betlehemske štali? Kako to da su zatvoreni bili za njegov dolazak ugledni Židovi, a prepoznali su ga samo priprosti pastiri? Herod kralj želio ga je i ubiti.

I mi smo danas, braćo i sestre, suočeni s odbijanjem Krista. Mnogi ga ne žele, mnogi mu zatvaraju vrata ne samo svra-

tišta nego i svoga srca jer – on smeta. A on traži da se ponašamo kao što se on ponašao. Ta on se u svom dolasku ponio kao zadnji sluga! Od nas traži poniznost, traži skromnost, traži prihvaćanje druga-ga bez nadimanja, uznositosti i bahatosti. On premda Sin Božji, „nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom, nego sam sebe oplijeni, postavši ljudima sličan, obličjem čovjeku nalik, ponizi sama sebe“ (Fil 2,6-8). Takav je naš Gospodin! On koji je rekao da nije došao da bude slu-žen, nego da služi, on koji je prao noge svojim učenicima, on koji je bio popljuvan i bičevan, osuđen na smrt, raspet na križ i ubijen! Takav je naš Kralj! On se poisto-vjetio s nama ljudima u našim najbjedni-jim uvjetima, da bismo i mi mogli svoju braću i sestre prihvaćati i ići im ususret željni da im služimo, a ne da nad njima gospodujemo!

Molimo novorođenog Spasitelja, Gos-podina našega Isusa Krista, koga noćas gledamo kao malog Božića:

Dođi i u naša srca, Gospodine, i ispuni ih svojim darovima mira i veselja!

Dođi i u naše obitelji, Gospodine, i obdari ih ljubavlju i razumijevanjem, veli-kodušnim prihvaćanjem djece i radošću zbog svakog rođenog djeteta!

Dođi i u naš grad, Gospodine, da se i mi ispunimo novom nadom da nas ljubiš i ne ostavljaš kad je teško, da se nitko ne osjeća – kako reče papa Franjo – margi-naliziran jer vjeruje u Tebe, jer voli svoj narod i želi svojom vjerom pridonijeti nje-govu napretku!

Dođi i u našu domovinu Hrvatsku, Gospodine, da se obraduju srca ranjena, srca roditelja koji su u ratu izgubili sinove i još im ne znaju ni za grob, duše poniženih branitelja, da se svi ljudi osjete prihvaćeni u svojim opravdanim očekivanjima, da svi imaju rada i radosti te da naš narod na zdravim temeljima kršćanske vjere kroči

u budućnost izgrađujući i unaprjeđujući svoju domovinu u istini i pravедnosti, po-štenju i čestitosti, kao i oplemenjujući za-jednicu europskih naroda svojom vjerom, nadom i kršćanskom ljubavlju.

10 stvari koje možemo naučiti od sv. Luke Evandelistu

1. Isusova Radosna vijest namijenjena je svim narodima.
2. Blaženi koji ne vidješe, a vjeruju.
3. Ne slušaj samo ono što ti govori Isus, nego i ono što ti govori njegova majka.
4. Da bi bolje razumio Isusa, dobro prati što govori sv. Pavao.
5. Uvijek nastoj imati prijatelja kojemu se možeš javiti ili napisati pismo.
6. Piši i govori tako da te razumije onaj kome se obraćaš.
7. I liječnik može imati čitljiv rukopis.
8. Nije bitan mentor, nego tema.
9. Iskoristi baš sve talente koje ti je Bog dao.
10. Iako joj znaš sto mana, o Crkvi uvi-jek govori i piši samo lijepe stvari.

EMANUEL

Pod visokim, bijelim
svodom Crkve
valovi mirisnog tamjana
i šaptaji molitve
iz bezbroj srca,
uz zvuk nebeskih orgulja.
Bog je s nama
i raskošna ljubav njegova.

Branka Mlinar

SLAVKO KOVAČIĆ

ŽUPNICI U KUČIĆIMA

I. DIO: OD POČETKA 17. DO SREDINE 18. STOLJEĆA

U staroj se matičnoj knjizi župe Kučiče-Vinišće javljaju imena dvanaestorice svećenika glagoljaša koji su od oko g. 1622. do oko g. 1750. tu vršili župničku službu. Jedanaestorica su od tih vlastitom rukom upisivala matične podatke.

Iz još starijeg razdoblja moguće je doznati samo za jednoga župnika, i to za don Grgura Stipanovića. On se oslovljava kučičkim i sviniškim „kapelanom“ (*I ja dom Gargur Stipanović pisah, budući kapelan tada od Kučić i od Svinišč*) u kupoprodajnom ugovoru datiranom 22. studenoga 1600. Napominjemo da se je tada naziv „kapelan“ rabio također za župnike, ako im služba nije bila doživotna. Zahvaljujući upravo tom podatku popis je kučičkih župnika moguće sastaviti od godine 1600.

Podatke o tim župnicima objavili smo u svoje doba u časopisu Slovo, što ga izdaje Staroslavenska akademija u Zagrebu pod naslovom „Knjiga općena, matica crikvena“ – *Stara matična knjiga župe Kučiče-Vinišće, djelo župnika glagoljaša*.¹ Ovdje donosimo taj isti popis u obli-

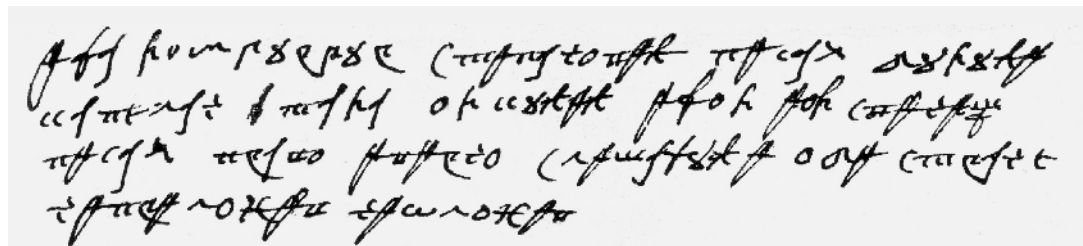
ku prilagođenom našem listu uz stanovite dopune, i to kao prvi dio budućega cjelovitog popisa župnika od najstarijih do najnovijih vremena.

Na početku treba svakako naglasiti da taj popis za ovo razdoblje nije potpun, jer se ni u jednom sada poznatom dokumentu iz tih vremena ne nalaze podaci o tome tko je, ili još bolje rečeno, koji su svećenici tu službu u nas vršili poslije don Grgura, a prije don Andrije Jurkovića. Vjerojatno ih je u tom međuvremenu bilo više, jer je u cijelom našem kraju vladao običaj da ih biraju sami župljani a nadbiskup potvrđuje i ovlašćuje, pa su se češće mijenjali. Zbog višegodišnjeg prekida u upisivanju matičnih podataka u staru matičnu knjigu u tijeku Kandijškoga rata (1645.-1669.) i poslije njega sve do g. 1688. ne može se isključiti mogućnost da je i tada bio još koji župnik o kojemu podaci nisu sačuvani.

1. Don Grgur STIPANOVIĆ oko g. 1600. – Već je naglašeno da je on najstariji po imenu poznati župnik Kučiča i Vinišća.

On je u hrvatskoj historiografiji sve do nedavno bio poznat samo kao župnik Brela, koji je 11. travnja 1603. došao u Trogir

¹ Slovo, sv. 60 (Zagreb 2010), str. 486-494 (cijeli članak na str. 477-504.

Završni dio kupoprodajnoga ugovora iz g. 1600.

s nekoliko svojih župljana pred biskupa Mihovila Priulija, papinskoga pohoditelja dalmatinskih biskupija, te ga izvijestio o teškom stanju svoje župe pod turskom vlašću pogoršanom po njihovu sudu lošim odnosom prema njima naslovnoga smederevskoga biskupa fra Nikole Ugrinovića, upravitelja Makarske biskupije, i osobito neopravdanom crkvenom kaznom kojom ih je on kaznio. Priuli ga je tada imenovao stalnim breljanskim župnikom te mu podijelio i specijalne ispovjedničke ovlasti.

U već spomenutoj našoj staroj matičnoj knjizi naveden je samo podatak o njegovoj smrti. Tu u popisu umrlih Kučićana prepisanom g. 1636. u novu matičnu knjigu, tzv. *Libar općeni* na devetome mjestu piše: *Priminu pop dom Gargur Stipanović novembra na* —. Dio je lista na kojem je bio napisan dan njegove smrti otpao, a godine smrti i onako u tom popisu nisu bile navedene. To znači da se nije ni radilo o pravome matičnom upisniku nego da je taj popis zapravo preuzet iz poslije izgubljene bilježnice u nas sve do najnovijih vremena nazivane »mrtvar«, iz koje župnik svake nedjelje čita imena pokojnika preminulih na dane tijekom sljedećega tjedna (tzv. *obhodni dnevi*). Umro je, dakle u mjesecu studenom vjerojatno g. 1616.

Pretpostavku da su Kučiće i mjesto don Grgurova rođenja, odrastanja, boravka u stare dane i smrti (Možda gaje zatekla u službi župnika rodne župe) potkrepljuje činjenica poznata iz stare matične knjige, da su u Kučićima živjeli Stipanovići kao pripadnici starosjedilačkoga plemena Ka-

g. 1625. —	400
—	150
—	200
—	150
—	150
—	200

Iz popisaglagoljaških župa iz g. 1625. — Kučiće i don Andrija Jurković na 5. mjestu

dića Kotrmanjića. To se zna iz matičnih upisa umrlih tijekom g. 1640. gdje je naveden »starac Ivan Stipanović Kadića« i iz zapisa pod naslovom »oporuke martvih kapelanom« za g. 1641., gdje je se spominje kao jedan od oporučitelja »starac Ivan Stipanović Kotrmanjić«.

2. Don Andrija JURKOVIĆ 1621.-1623. i 1625., možda i više godina prije toga — Ne zna se otkad je tu župnikovao, sigurno barem od g. 1621., jer u dijelu *Knjige općene* predviđenom za upisivanje pokojnika iz vremena prije 1636. »dom Andrije Jurkovića zapisanie« počinje godinom 1621. Kao župnik u Kučićima naveden je u popisu glagoljaških župa i župnika Splitske nadbiskupije na turskom području sastavljenom g. 1625. Nije poznato, je li možda još koje godine između 1627. i 1632. bio župnikom iste župe, jer iz tih godina u spomenutoj matičnoj knjizi nema upisa, a nema ni podataka o njemu u drugim sačuvanim vrelima. U njoj je posljednji put naveden g. 1641. kao

Odoule počinje libar i pisanie do Marka Kotrmanjićai Kadića 1624.

svjedok na oporuci Ivana Stipanovića iz Kučića, po čemu bi se dalo zaključiti da je i tada živio u Kučićima, a vjerojatno odatle bio i rodom, iako se u matičnim upisima ne pojavljuju župljani njegova prezimena. Nadnevak njegove smrti nije poznat.

3. Don Marko KOTRMANJIĆ KADIĆ: 1624. i potom vjerojatno neprekidno od 1626. do 1647. – Rodio se je, čini se, oko g. 1600. i to zacijelo u Kučićima, jer tu su u prvoj polovici 17. st. živjeli pripadnici njegova plemena, a poslije ih je nestalo. Za sebe najčešće upotrebljava samo prezime Kotrmanjić, a za ostale svoje suplemenjake Kadić i Stipanović. »Don Marko žakan Kadić« naveden je g. 1621. kao svjedok na oporuci Matija Vukasovića, potom kao »don Marko Kadić«, bez dodatka „žakan“ kumuje na krštenju obavljenom 5. listopada 1623., a od g. 1624. već krštava, što znači daje postao svećenikom koncem g. 1623. ili početkom 1624.

Zacijelo je već g. 1624. prvi put djelovao kao župnik u rodnom mjestu. Svom je imenu u početku župnikovanja dodavao naslov »kapelan Kučić i Vinišće«, a tek od 1643. »parokijan«, ali su u to doba, kako je već napomenuto, oba naslova pridavana glavnom dušobrižniku, a ne kapelanu u kasnijem smislu župnikova pomoćnika.

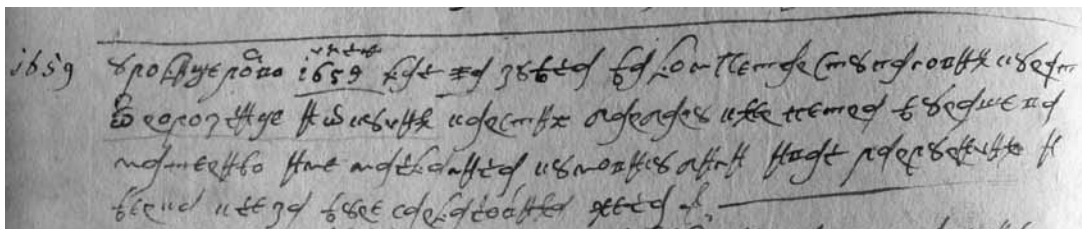
Župnikom je tu bio sve do rasula župe Kučiće-Vinišće u doba turske odmazde zbog njihova pokušaja dobrovoljnog podlaganja mletačkoj vlasti. Zadnji je matič-

ni upis unesen don Markovom rukom 1. prosinca 1647.

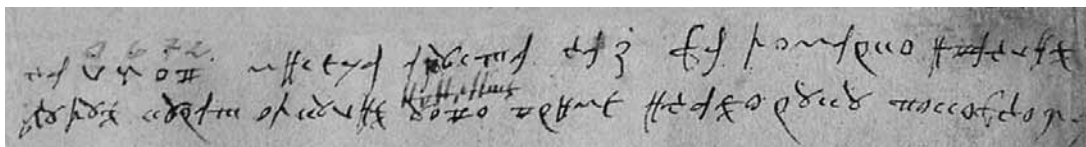
U vrijeme spomenutoga ustanka protiv turske vlasti g. 1646. bio je jednim od primorskih vođa. Jedini je svećenik potpisan na dokumentu o dobrovoljnom podlaganju Primoraca Mletačkoj Republici (ostali su potpisnici primorski knezovi), a splitski je nadbiskup Leonard Bondumier g. 1646. za nj kao vojničkoga dušobrižnika tražio posebne ovlasti od Svete Stolice za slavljenje mise vojnicima izvan crkve te podjeljivanja odrješenja od najtežih grijeha, pridržanih inače papinoj vlasti, pokajanim pokornicima.

Ne zna se gdje i kada je umro. Kao »pokojnoga« spomenut će ga tek g. 1672. jedan od njegovih nasljednika u župničkoj službi, don Marko Ivančić, i to usputno spominjući neki dokument pisan njegovom rukom: ...i *nađoh ruku pokojnoga do(m) Marka Kadića.*

4. Don Petar STUPALOVIĆ iz Zagvozda: 1659., 1662.-1664., vjerojatno neprekidno od 1659. do 1664. – U Maticu je upisao svega pet krštenja. Imenu je tada dodavao naslov »kurat od Rogoznice i od Kučić«, iz čega se vidi da je splitski nadbiskup sredinom Kandijskoga rata njemu kao rogozničkom župniku povjerio još i brigu za Kučiće-Svinišće, jer su sva ta sela u to vrijeme bila najvećim dijelom raseljena, na što upućuje baš činjenica, da je isti župnik bio zadužen za sela smještena s obje strane omiške Dinare.

Matični upis rukom don Petra Stupalovića »kurata od Rogoznice i od Kučić«

Bilješka don Marka Ivančića iz g. 1672.

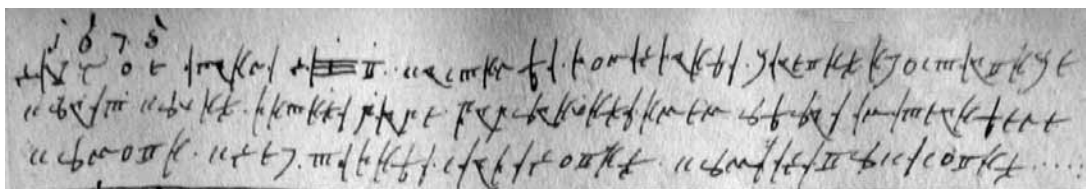
Ne zna se do kad je don Petar posluživao Kučiće i Svinišće, jer je poslije godine 1664. u *Knjizi općenoj* oveća praznina. Prema popisu klera iz 1697. Stupalović je tada boravio u Omišu bez službe, valjda već star i bolestan, gdje je i umro 9. veljače 1709.

5. Don Marko IVANČIĆ iz Kostanja: 1672.-1673. i 1677. – On se 7. kolovoza 1672. navodeći podatke o crkvenim dobrima u župi Kučiće-Vinišće potpisuje: »Ja don Marko Ivančić buduć kurat od Kučić i Vinišć u ovo vrime«. Spominje se i g. 1673. U Kučićima je krštavao i g. 1677., a čini se vjerojatnim da je upravo on te iste godine u Rogoznici vjenčao Kučićanina Tadiju Srdanovića, iako tada potpisan kao »don Marko Piskalović«³⁴ (S dužnim oprezom pretpostavljamo da mu je to bilo alternativno prezime!). Drugo se o njemu ne zna ništa.

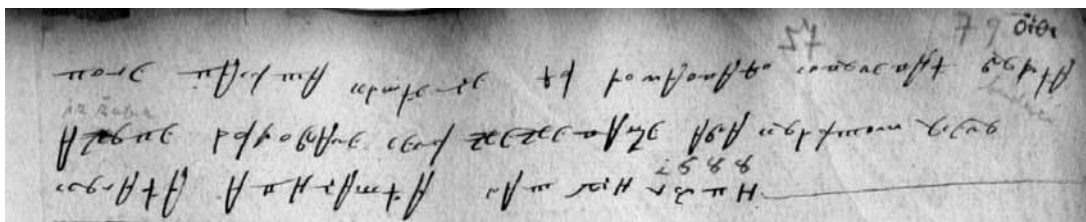
6. Don Andrija CAREVIĆ iz Ostrvice »kurat Kučić« 1675. i 1676. – Unoseći podatke triju krštenja što ih je obavio g. 1675. dodavao je »iz Ostarvice kurat Kučić«, a kod upisa vjenčanja od 7. siječnja 1676. »kurat Kučić i Vinišć u ovo vrime«. Možda je ostao u službi i tijekom cijele g. 1676.

Tko je tu istu službu vršio poslije njege tijekom sljedećih desetak i više godina, nije poznato, jer u matičnu knjigu u to doba nije ništa upisivano.

7. Don Mijovijo SOVULJEVIĆ iz Žeževice »kurat« od 1688. do 1716. – Druge godine Prvoga morejskog rata (1684.-1699.) bio je imenovan župnikom rado-biljskih izbjeglica koje su Mlečani smjestili u Svinišće, gdje se je našla i brojna kućna zajednica Sovuljevića. Prije nego je kao »kurat« Kučića i Svinišća počeo unositi u *Knjigu općenu* matične podatke o kršte-

Matični upis rukom don Andrije Carevića

Počeo pisati ... do Mijovijo Sovuljević (1688.)

nima zapisao je: »Poče pisati kršćene ja do/n/ Mijovijo Sovuljević budući i/z/ župe Radobilje, sela Žeževice; i bi kuratom u selu Kučići i Vinišći lit Gospodnji 1688.« Posljednje je krštenje unio 18. kolovoza 1715., a vjenčanje 9. rujna 1716.

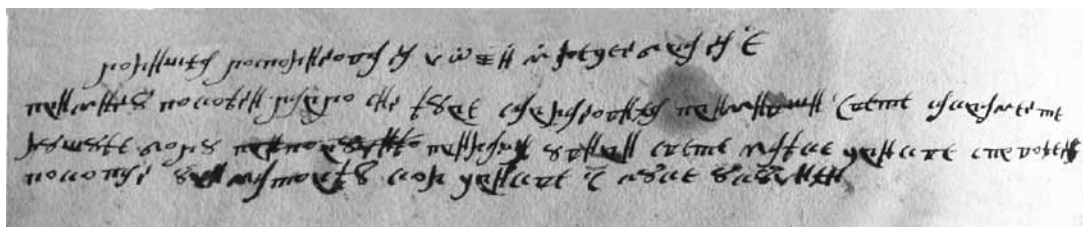
Iz zapisnika o pastirskom pohodu što ga je g. 1711. obavio splitski nadbiskup Stjepan Cuppili doznaje se da je tada don Mijovijo bio u dobi od 60 godina, što znači da je rođen u Žeževoci oko g. 1651. Umro je u Svinišćima 31. prosinca vjerojatno g. 1716. ili možda sljedeće.

8. Don Tadija SRDANOVIĆ iz Kučića: g. 1718. – Sin je Gрге Srdanovića rođen u ožujku g. 1688. (kršten 20. ožujka te godine). Kao podđakon nalazio se je g. 1711. u Ostrvici,³⁷ što zacijelo znači da je tada, a zacijelo i tijekom više godina, u tom mjestu učio kod nekog svećenika ovlaštenoga za poučavanje glagoljaških bogoslova. Za svećenika je zaređen vjerojatno sljedeće 1712. ili 1714. godine. U *Knjizi općenoj* javlja se kao kum, prvi put na krštenju 4. listopada 1712., potom više puta na krštenjima i vjenčanjima.

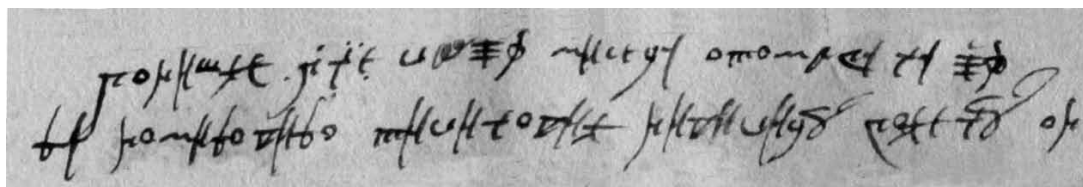
Kao »kurat Kučić i Vinišć« upisao je samo krštenje koje je obavio 16. kolovo-

za 1718. i podatke o umrlomu 5. prosinca 1718. Možda je postao župnikom već g. 1717. iz koje nema upisa, a u toj ga je službi zacijelo zatekla smrt. Razlog je slabog vođenja matičnih knjiga zasigurno bio u njegovu sve lošijem zdravstvenom stanju. Umro je u Kučićima 27. srpnja 1719. u 31. godini svoga života. O neobičnoj sudbini jedne od knjiga iz njegove zacijelo skromne osobne knjižnice bit će govora napose.

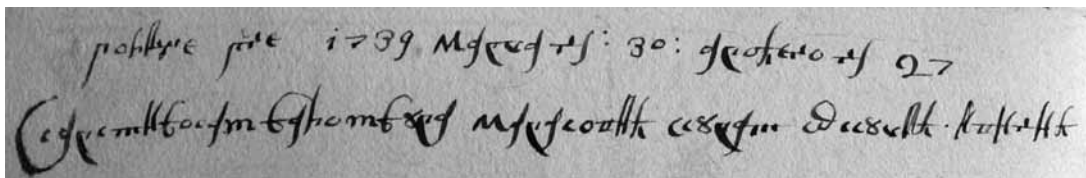
9. Don Mijovijo TIČINOVIĆ iz Koštanja: 1719.-1738. – Kao mladi glagoljaški bogoslov primio je kleričko odijelo uz poseban obred u Splitu g. 1711. Prvo je krštenje u Kučićima obavio 25. srpnja 1719., dva dana prije smrti svoga prethodnika, a posljednje 29. listopada 1738..³⁸ Kao župnik sastavio je g. 1725. popis svih župljana, tzv. stanje duša. Jedan je iz skupine svećenika glagoljaša Splitske nadbiskupije koji su Svete godine 1725. hodočastili u Rim. Podatak da je umro 11. travnja 1744. te bio ukopan »u carkvi sv. Mijovila u Kostanjam« unesen je u *Knjigu općenu*.

Matični upis rukom don Tadije Srdanovića (o smrti Gрге Srdanovića, zacijelo njegova oca)

Dio matičnog upisa rukom don Mije Tičinovića iz g. 1719.

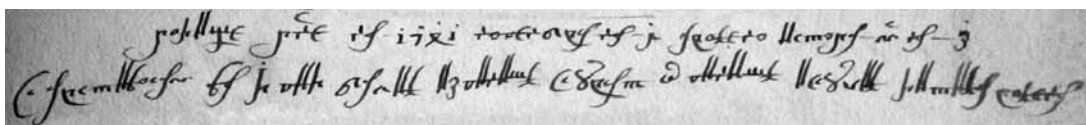

Dio matičnog upisa rukom don Jurja Marasovića

10. Don Juraj MARASOVIĆ iz Kostanja: 1738.-1739. – Spominje se g. 1711. kao svećenički pripravnik. U Kučićima je obavio nekoliko krštenja i jedno vjenčanje u doba župnika Tičinovića. Uz njegovo ime kao krstitelja g. 1724. stoji »kurat od Zadvarja«, što znači da je tada bio dušobrižnik vojničke posade u zadvarskoj tvrđavi. Kao »Kurata od Kučić i Vinišć« krštavao je i vjenčavao od listopada g. 1738. do ožujka 1739. Umro je u ljetu g. 1740.

1744. oslovljavao »kurat Vinišć i Kučić«, nakon čega je g. 1745. bio župnikom »Žeževice i Grabovca«. Umro je u travnju g. 1769.

12. Don Pavao MILUNOVIĆ sa Slimeana: 1744.-1745. – Iz žeževačke se matice zna, da je u toj župi 1736.-1740. vršio službu kapelana-pomoćnika. Kao »kurat Kučić i Vinišć« krštavao je od 21. svibnja 1744. do 24. veljače 1745., a potom kao

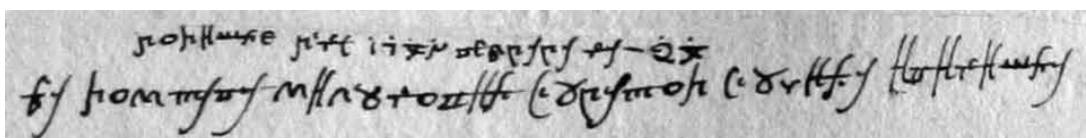

Dio matičnog upisa rukom don Vida Balića

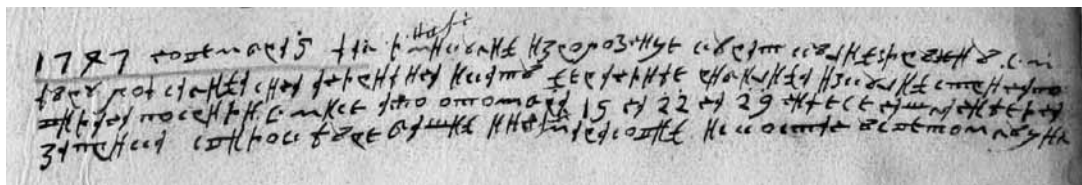
11. Don Vid BALIĆ iz Svinišća: 1740.-1744. – Dijete izbjeglica iz Radobilje, rođen je u Svinišćima g. 1706. (kršten 29. ožujka). Kao svećenik prvi je put u rodnoj župi krstio 30. rujna 1734., pa od tada do 1739. još dvadesetak puta, a vjenčao tri puta s tim da je u upisu trećega, koncem g. 1740., svom imenu dodao naslov »kapelan«. Od početka g. 1741. do ljeta 1744. bio je »kurat Kučić i Vinišć«. Nakon odvajanja Svinišća u posebnu župu, što se dogodilo toga ljeta, mogao je biti samo sviniški župnik, iako se je sve do konca

»kurat Kučić« do konca te godine. Umro je zimi 1755.

13. Don Ivan MIKULIĆ ALABURIĆ iz Rogoznice: župnik u Svinišćima 1745., u Kučićima 1746.-1747. – Rođen je 12. veljače 1696. Kao mladi glagoljaški bogoslov (žakan) obavio je u rodnoj župi jedno krštenje »u potribi« 14. listopada 1720., a poslije je tu bio župnikom u dva navrata: 1722. - početak 1737. i 1740. - početak 1745. Početkom g. 1745. iz Rogoznice je prešao za župnika u Svinišće, a počet-

Dio matičnog upisa rukom don Pavla Milunovića

Posljednji matični upis u staroj matičnoj knjizi pisan je rukom don Ivana Mikulića 15. XI. 1747.

kom 1746. u Kučiće. Budući da godinom 1747. završava upisivanje u *Knjigu općenu*, a sljedeća je matična knjiga izgorjela, ne zna se, je li i do kada je još ostao u službi kućičkoga župnika. Svakako je imao dosta brige, jer je u to vrijeme gra-

đena (proširivana i produživana?) župna crkva sv. Luke, s čime se je, čini se, počelo već g. 1745. u vrijeme župnika Milunovića. Umro je u Rogoznici 22. prosinca 1769.

Ostali svećenici glagoljaši čija su imena navedena u staroj matičnoj knjizi

»Pop dom Ivan, kapelan Rogoznice« kumovao je na krštenju Marku sinu kneza Jure Srdanovića 20. travnja 1643. Prezime mu tu nije, nažalost, navedeno. Mogao je to možda biti i don Ivan MATIJAŠEVIĆ, ali je vjerojatnije da je to bio vrlo ugledni glagoljaš don Ivan NENADIĆ.

Don Mihovijo PAVLOVIĆ BURAZIN iz Ciste – U *Knjizi općenoj* naveden je pod g. 1639. *Mihovijo žakan Pavlović iz Ciste* kao svjedok na oporuci Jakova Pavličevića. Njegovu imenu dodan je tu naslov »žakan« (klerik, svećenički pripravnik). Isti je u godinama 1644. i 1645. bio kršni kum djeci kneza Jure Srdanovića, još i tada »žakan« i »dijak«. Zacijelo je tijekom tih šest godina bio učenicom kućičkoga župnika don Marka Kotrmanjića, koji je, ako se sudi po njegovu rukopisu, stilu i ugledu koji je općenito uživao, zaista mogao biti od nadbiskupa Ponzonija imenovan učiteljem mladih pripravnika za glagoljaške svećenike. Poznato je daje Pavlović poslije kao mladi svećenik djelovao u rodnome mjestu te za Kandijskoga rata,

tijekom godina 1652.-1664., izuzetnom poduzetnošću i junaštvom oteo Turcima gotovo stotinu zarobljenih kršćana, zbog čega je napokon morao pobjeći s turskog područja na mletačko. On je podjesen g. 1664. doputovao u Rim, a potom kratko kao župnik djelovao u Vranjicu kod Splita. Umro je 27. siječnja 1668. u Podgori.

U *Knjizi općenoj*, osim te dvojice glagoljaša iz prve polovice 17. stoljeća koji zaslužuju veću pozornost, navedena su imena još dvadeset i jednoga glagoljaša. Svi su oni živjeli i djelovali u omiškom i poljičkom kraju tijekom druge polovice toga i prve polovice sljedećega stoljeća. Radi bolje preglednosti prezimena im pišemo velikim slovima.

Od tih najprije navodimo dvojicu Svinjšćana. To su: don Mihovijo MUŠAC i don Martin BURIĆ. – Prezime je prvoga od njih u matičnim upisima različito pisano: *Tavrić* (Mušci ogranak plemena Tavrić-Tavra-Tafra!), *Mušić*, *Muščević* i *Mušac*.⁴⁸ Rodio se je u Žeževici oko g. 1659. te se sa svojima g. 1685. doselio u Svinjšće,

tadašnje pribježište izbjeglih Žeževljana. U matičnim se upisima često pojavljuje njegovo ime, i to povezano s naslovom »žakan« (klerik) od 1688. do 1693., kad je kumovao na krštenjima i vjenčanjima, a od 1700. s naslovom »don«, što znači daje u međuvremenu postao svećenikom. Umro je u Svinišćima 14. listopada 1739. – Drugi se javlja najčešće pod prezime-*nom Burić*, ponekad i pod starijim *Lučić*, koje svjedoči o njegovoj pripadnosti rijetkim sviniškim starosjediocima koji su tu ostali i nakon Kandijskog rata. Rođen je 8. studenoga 1706., a umro sredinom proljeća 1791.

Slijede osmorica s boravištem u ra-

znim selima u susjedstvu kućičke župe. Prvi je od njih po starini i ugledu don Mikula BAŠIĆ »vikarij Pol/ic/« (poljičko-radobiljski dekan) krstio 13. ožujka 1645. u Svinišćima. – Don Matij KRUŽIĆEVIĆ iz Zvečanja kumovao je g. 1692. u Kućićima na vjenčanju. – U razdoblju od 1702.-1739. češće je tu kumovao don Anton POPOVIĆ, Žeževljanin i dugogodišnji župnik Žeževice (1706.-1743.). – Na vjenčanjima su kumovali također don Nikola URŠIĆ u Svinišćima 1712. i don Pavao VUKOVIĆ iz

Gata u Kućićima 11. veljače 1720. – Krstili su don Pavao ALVIREVIĆ s Ostrvice u Svinišćima g. 1724., don Luka JERČIĆ u Kućićima 1733. i don Mijo MARTIĆ iz Zvečanja također u Kućićima 1745.

Skupini kostanjskih svećenika glagoljaša, koji se tu pojavljuju, ne računajući kućičke župnike Kostanjce don Marka Ivančića, don Mijovila Tičinovića i don Jurja Marasovića, o kojima je već gore pisano, pripadaju jedanaestorica. – Od njih su navedeni kao kumovi na vjenčanjima don Ivan TIČINOVIĆ, don Stipan PISKALOVIĆ g. 1691., don Matij MARASOVIĆ g. 1712., don Tadija JURIĆEVIĆ također 1712., don Juraj PISKALOVIĆ u godi-

nama 1712., 1720. i 1724. i don Juraj MANDALINIĆ g. 1734. Don Mijovil MARASOVIĆ, kostanjski župnik, bio je vjenčanim kumom g. 1715. i 1720. te je g. 1724. krstio. – Krstili su još i don Ivan JERONČIĆ g. 1720., više puta don Marko RADOVIĆ BILIĆ u godinama 1721., 1726. i 1728. i don Šimun SLADJEVIĆ g. 1733. – Don Marko ŠIMUNOVIĆ je pomažući kućičko-

mu župniku Tičinoviću tijekom godina 1724.-1737. krstio čak četrdesetak djece te obavio desetak vjenčanja. On je poslije toga (1746.-1747.) bio župnik u Žeževici (1746.-1748.).

Don Pavao MARIJALOVIĆ jedini je svećenik latinskoga obrednog jezika naveden u *Knjizi općenoj*, i to kao vjenčatelj zaručnika iz Svinišća vjenčanih u Omišu 5. studenoga 1739.

SLAVKO KOVAČIĆ

NEOBIČAN PUT KNJIGE IZ OSTAVŠTINE
DON TADIJE SRDANOVIĆA OD KUČIĆA PREKO SVINIŠĆA
I RADOBILJSKIH SELA DO PRELASKA U VLASNIŠTVO
SADAŠNJEGA SVEĆENIKA KUČIĆANINA

Stara izreka „knjige imaju svoju sudbinu“, nekoć je u pravilu izgovarana na latinskom jeziku (*Habent sua fata libelli*). Nje sam se sjetio pregledajući prve stranice prilično dobro očuvanoga primjerka knjige *Vrata nebeska i život vječni* tiskane davne godine 1688. u *Jakinu* (stri hrvatski naziv za talijanski grad Anconu).

To je djelo na hrvatskom jeziku sastavio i u više svezaka objelodanio fra Ivan Anicio, *toyest Ancich*, bosanski franjevac rodom od Duvna. Meni je prije nekoliko godina nepoznati mladić iz Katuna ponudio na prodaju „četvrti dio druge knjige“ (*Kchnighe drughe, dio četvrti*).¹

Bibliofilskim skupljanjem knjiga nisam se nikad bavio. U mlade dane za kupovnje skupih knjiga, a stare i rijetke su uvijek bile skupe, nisam imao novčanih sredstava. U pravilu sam nabavljao samo ona izdanja za koja sam svakako morao imati ili za koja sam mislio da će mi češće trebati. Unatoč tomu svoju sam sobu tijekom dugih desetljeća svećeničke i profesorske službe natrpao s par tisuća debljih i tanjih izdanja, a za nemali broj sada mogu reći da mi nisu služile, a pogotovo to ne će u još dubljoj starosti. Nekad se čak pobojim da me, u slučaju jačeg potresa, ne ubiju.

Zbog toga sam mislio spomenutu knjigu samo pregledati pa mladiću kazati kolika bi joj možda bila vrijednost i cijena.

na. Pregledao sam je najprije letimično. Videći da to izdanje vremenski nije ni blizu inkunabula (naziv za knjige tiskane do g. 1400.), pa ni tzv. cinquecentina (izdanja iz 16. st.), kad je tiskarstvo još uvijek bilo, može se slobodno reći, vrsta umjetnosti, a knjige svojim izgledom ljepša od ljepše poput ukrašenih rukopisnih knjiga iz pretrodnog razdoblja, već sam htio izustiti: „Vrijedila bi dvjesto, najviše trista kuna“.

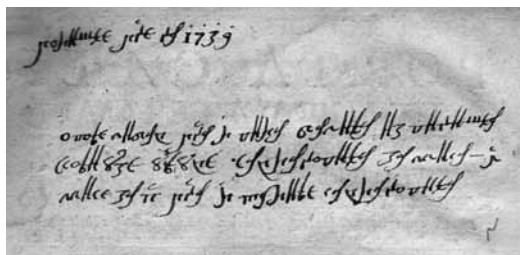
U to sam se vratio na prve listove, pozornije ih pročitao. Na drugoj stranici prednaslovnoga lista i na naslovnici opa-

¹ Potpuni naslov: *Liber secundus, quarta pars: Porta Caeli et vita aeterna. Kchnighe drughe, dio četvrti: Vrata nebeska i život vječni koye sloxi i sastavi otac fra Ivan Anicio Dumchlanin iz Lipe...*, u *Jakinu* stampate po Frančesku Serphinu 1678., + 1-246 str., veličina listova: 20 x 14,5 cm.

zio sam zapise bosančicom. Odmah mi je postala zanimljivijom, jer iz tih sam zapisa odmah doznao da je ona zaredom bila u vlasništvu dvojice svećenika glagoljaša iz Dobranja (selo između Ciste i Tijarice). Okrenuo sam i stražnju stranu naslovnice, gdje je također zapis bosančicom, a rukopis mi nekako poznat iz naše stare matične knjige. Stanem čitati: *Godišće G[ospod]nje na 1739. Ovo je libar g[ospodi]na d. Vida Balića iz Vinišća, koji uze u Jure Sardanovića za misa 5; mise za p. g[ospodi]na d. Tadiju Sardanovića.* Pomislilih, jeli moguće! To je knjiga iz osobne knjižnice, zacijelo vrlo skromne, našega prerano preminulog don Tadije! Njegovi je ukućani poslije dali Sviniščaninu, zapravo Podašpiljcu, don Vidu Baliću, malo prije nego je on postao župnikom Kučića i Vinišća, uz obvezu da za dušu pokojnog don Tadije namijeni pet misa.

Potom sam se vratio na naslovnicu te pročitao: *Ja d. Šimun Vuletić iz Dobranja kupi ove knjige u gŠnĆa d. Frane Balića iz Radobulje, za koje rekoh misa 5 za p. d. Vida Balića iz Vinišć godišta Gospodina 1774.* Na poleđini je prednaslovnoga lista treći zapis: *Ovo su knjige mene d. Marka Vuletića z Dobranj* pa opet isto latinicom: *Ovo su kgnighe d. Marka Vuletichia z Dobragnia.* Napokom čitam pri vrhu prve stranice prednaslovnog lista zapis običnom olovkom „ovo su knjide /! / fra Ivana Tonkovića također na bosančici, a iznad toga je nekom drugom rukom napisano „Ovo ne valja“. Tonković (gimnazijski profesor u Sinju, r. 1851., u. 1911.) zacijelo zamoljen od tadašnjega vlasnika, koji nije znao čitati bosančicu, da mu pročita starije zapise, to je učinio, a onda imitirajući ono što je pročitao istim starim pismom, uz jedno pogrešno slovo, napisao svoje ime. To mu zaista „nije valjalo“.

Gledam opet don Tadijino ime u Balićevu zapisu na trećoj stranici, mislim na

Zapis don Vida Balića o knjizi pok. don Tadije

njegove ugledne roditelje (njegova oca Grgu Primorci su g. 1688. bili izabrali za vojvodu) i na njegovo školovanje kod nekoga starijega uglednog glagoljaša u poljičkoj Ostrvici u doba kad još nije bilo glagoljaškog sjemeništa. Zamišljam njega kao posve mladog i nadobudnog župnika rodne župe. Odmah mi dolazi u pamet njegova skora bolest i prerana smrt, a onda razdavanje njegovih knjiga, zacijelo isto tako i svećeničkog ruha raznim svećenicima da namijene za nj po koju misu. Tko na to ne bi bio ganut!

Druge su don Tadijine knjige zauvijek nestale davno, a ta, koja je tijekom više od sto godina prelazila iz ruku jednoga misnika glagoljaša u ruke drugoga, pa potom, kad starih glagoljaša više nije bilo, kad se i hrvatski pravopis Gajevom inicijativom iz temelja promijenio, pa zbog toga ta stara knjiga novim čitateljima postala gotovo nečitljivom, ona ipak nije bačena. Sto i pedeset i više godina čuvana je na području stare Radobilje u nekadašnjim misničkim kućama.

Nakon gotovo tri stoljeća od don Tadijine smrti evo je u rukama svećenika Kučićanina. Po sebi je razumljivo da mu nije preostalo ništa drugo nego brzo naći, ne trista kuna, za koliko ju je bio spreman dati mladi Katunjanin. Zanesen toliko ugodnim iznenađenjem svotu je dragovoljno povisio na osam stotina, a to za ništa drugo nego za don Tadijinu uspomenu i uspomenu čak trojice drugih hrvatskih svećenika glagoljaša iz davnih vremena.

OMIŠ GRAD LJUBAVI

Opet je pjesma probudila zoru,
Misli mi lete s pticama neba.
I cvrčak se javlja na jednom boru,
Šapućem sjetno, no kriknuti treba!

Goruće srce dah nježnosti sluti,
Rukom kad dotakneš sva mjesta skrta,
A dolje se mirno brnistra žuti,
Duboko more po hridima skita.

Ljubav nam plete tu mrežu od snova,
U cjelovu tihom lahor se smije.
Brodice jedra već podižu nova,

A vratak života nad ušćem vrije.
Volim taj prizor u smiraju dana
I sidra stara, u stih uklesana.

Branka Mlinar, Omiš

ROD TOPIĆA

MARGETA JE NA BROD URANIO,
SVOJU ŽENU I ŽČER ANU POLJUBIO.
KUBURU U VRATA UGRADIO
NIKAD SE NIJE POVRATIO!

OMER JE ZA ODLAZAK SAZNAO,
OD KUBURE NASTRADA O!
U JAMU JE „BAČEN PAO“
NAROD JOJ JE OMEROVICA NAZIV DAO.

ILIJA JE NJENO SRCE OSVOJIO,
LIJEPU ANU OŽENIO.
POTOMKE TOPIĆA DOBIO,
SVOJ SAN JE OSTVARIO.

Stipe Topić Ilijin

GOVOR NAŠI STARI

Jednom san sluša na radiju emisiju o jeziku. Pričala jedna profesorica s fakulteta u Rijeci o bogatstvu hrvatskog jezika. Pa tako spominje da postoje u svitu jezici u kojima postoji rič koja označava ruku, a za dilove ruke oni nemaju riči. A nu u hrvatskom jeziku: lakat, naddlanica, zapešće, šaka, pest, prsti, ... Pa onda za šaku: dlan, mali prst, palac, sridnji prst, kažiprst, pa članak, nokat, jagodica, a mi u Kučićima poznajemo i rič pulac. Puno mladi ne znaju što znači ta rič.

Prigodom jednog razgovora o ovoj temi uvaženi suseljlan, akademik, Mirko Tomasović mi je kazao da ima riči koje se nigdi u Hrvatskoj ne mogu čuti osim u Kučićima. Pa smo se spominjali riči ko što su: badij, betevi, cavate, cerošpanja, cvintare, inkanat, kadena, kaldeja, kibela, kočeta, krik, kurej, kuščelin, lazanjur, leštare, masur, mazija, mendule, mid, pača, parašol, pištula, poprug, puntapet, redne, reloj, sindžir, strija, sumpreš, šegac, šijola, škurja, timun, treše, trtajun, užanca, vaca, vulmine, zeman, žbir, žgubja, žveralin...

Većina mladi nebi znala značenje ni za deseti dil nabrojani riči. A toga ima puno. Pa mi je naš akademik turnijo ideju da bi bilo lipa stvar kad bi se koja mlada, akademski obrazovana, osoba iz mista uvatila prikupjanja ti stari riči. Jer kad umre generacija isprid mene neće in ko imat kazat. A u selu ima, fala Bogu, dosta mladi koji su završili odgovarajuće visoke škole, da bi mogli oti posa napraviti. Pa da svi oni koji znaju, te stare riči napišu, napišu što znače i to, može i na škartocu, dostave nekome ko će to skupjat i obradit i u dogledno vrime, a zašto ne, tiskati malu knjižicu s popison oti riči.

A što se tiće mene, ja iman voje dat ruke koliko god bude tribalo.

Čovik

AKUŽA

*Dugo se ta partija igrala, više od tri ure,
njeni dvoje, Ante i Mate, protiv Pere i Jere.
U tri kila pečenog i sve ono šta spada tomu,
pa unda kom obojci, kom opanci, kako komu.
Na kraju došlo utisno, do trešete ruke za'nje,
jušto na vrime, Jojo taman siče pečeno janje.*

*Stručno mirkaju karte, nikuda se oni ne žure.
Ante je promiša, a na pet mista prisika Pere,
pomjivo, jer je Ante najšporkiji igrač u selu.
Polako su složili karte, svi se već vesele jelu.
Jere ima pedeset punata i dosta mu punat,
ima tricu špadi, može izać, na to će računat.*

*Baci Jere tricu i tuče, pa sad čeka na Matu,
izbečijo Mate oči, ne igra, a on na tratu.
On ima četrdesetosan i tri punta mu fale,
pa za dobit ovu partiju šanse su mu male.
Tek kad je složijo karte vesel je posta:
u rukan on ima tri asa i oto mu je dosta.*

*I taman je zinijo da će akužat ta tri asa,
kad mu zazvoni mobitel u torbici iza pasa.
I šta će, mora se javit, more bit štogodir itno,
jer njega se ne smi zvati ako nije nešto bitno.
Puno su puta neki probali i bez veze zvali,
šporkačine svoje do devet kolina su doznali.*

*Tako se Mate javijo, samo sluša, ne priča on,
svako malo ćirne u karte i lagano tresne glavon.
Na kraju kaže "dobro", mobitel vrati di je bijo,
pa unda pogleda okolo oće reć šta je čujo.
„Evo mi javila žena, da je umro stari Stipe,
a šta ćeš, pokoj mu duši, ima je godine lipe“.*

*Prije misec dana u bolnicu na pretrage stiga
i kako je tamo zalega više se nije ni diga.
Stari momak i bećar, on je uwik u društvu bijo,
u selu ga nema ko nije s njim piće popijo.
A „Stari“ mu bijo nadimak, svi su ga zvali tako,
zna je to Ante, ali on oće „pilu naopako“.*

„Kako to stari, a od tebe mlađi“, pita ga Ante,
„daj, brže, prije nego umreš, odigraj svoje karte“.
„Nisi mi to treba reć, pogana si jezika kume,
ti bi na mistu crka kad se nebi badnijo u me.
Ajde lipon đavlu svomu“, Mate mu blagoslov dade,
„ti mi ne trebaš na sprovod ni doć, tako da se znade“.
I unda baci svog asa na onu tricu špadi,
Ante je samo zareža “Gospe ti šta to uradi“.
Doćin je skupijo tu ruku Jere vikne „meni dosta!“,
Mate je pogleda u Antu i ukoćenjen osta.
Znade on svog rođaka Antu, vidi šta mu se sprema,
reć će mu da je stari vol, da o kartan pojma nema.

Tad je nastala kavg a jer je on moga izać prvi,
pa je sve redon napada, moglo je doć i do krvi.
Najprije je beštima na ženu zašto ga je zvala,
rekli „pusti je na miru, šta je ona bidna znala“.
Unda je grinta da je Ante kriv, da ga je on smejo,
još da je bilo namjerno, da bi se na križ zaklejo.

Njemu oće ukrast, po jucki je njegova partija,
ima je tri akuže i taman je akužat tija.
Smejo ga pokojni Stipe, još Mate pravicu traži,
ali ako ne akužaš na glas, akuža ne važi.
Nije mu niko od nas kriv, ko mu je kazat smeta,
ako ti krava prolije mliko to je za te šteta.

I tako je ispalo da je za poraz kriv pokojni Stipe,
zaradi njega su oti dan pale beštimje lip e.
Pokoj mu duši, taj dan nikako nije umrit smijo,
jer da nije umro, Mate ne bi pečeno izgubijo.

Zato su ona dva, Pere i Jere, pošteni bili,
za pokojnog Stipu su Ivanu tri mise platili.
„Zapisali smo jednu i za Matu“ Jere je reka,
„on će i tako brzo umrit, prvi u redu čeka“.

Poslin je bilo svašta kad je Mate čujo te riči:
„đubre, gouno, ti nisi čovik, s očiju mi se miči“.
Trajalo je to pet - šest dana, dok ga jid proša nije,
eno ji i sad kartaju, Mate se od srca smije.

Čovik 07/14.

O MOME OCU

Moj je ćaća ima
stotinu ovaca,
ali nije nikada
imao novaca.

Moj je ćaća ima
pune bačve vina,
nije znao šta će
sa svojim žuljevima.

Ćaća nije radio
bez motike i maškлина,
a podvornice ravne
s ralom i volovima.

Moj je ćaća piva
uz gusle kraj komina,
uvik san ga slušala
s našin susidima.

Usta su mu bila
od uva do uva,
jer smo uvik imali
domaćega kruva.

Moj je ćaća molio
s nama kraj komina,
pa to bila večera,
marendu il' užina.

Moj je ćaća nosio
zakrpane gaće,
nema više zakrpa
niti moga ćaće.

Na gaćan zakrpe
nisu bile iste,
ali su mu uvik
bile lipe, čiste.

Moj je ćaća ima
i novo odijelo,
u kojem bi iša
u crkvu i selo.

MOJOJ BAKI

Moja baka bila je topla, blaga i vesela
osoba. Jako me voljela. Bio sam joj, kako
bi mi govorila njena duša i njeno zlato. I
sad kada je nema puno mi nedostaje. Fale
mi njene poučne priče i pjesme koje mi je
recitirala. Vikendom kada dođem kući ne-
dostaje mi njen zagrljaj. Baka je sada sa
didom na nebu i znam da me gleda. Ona
zna da je puno volim i za nju se dragom
Bogu molim.

Mateo Raboteg VI. B
– OŠ „Josip Pupačić“ Omiš

SVIJET PO MOM

Kad bi svijet bio po mom
baš bi uživala u svijetu tom.

Djeca bi imala sva prava
i uvijek bi bila zelena trava.

Nikad ne bi postojale knjige
pa djeca ne bi imala brige.

Smijeh bi uvijek vladao
i nikad s lica ne bi padao.

Roboti bi sve radili
i ženama dijamante vadili.

Ne bi bilo industrije grada,
a uvijek bi bilo pod borom malo hlada.

Zemlja bi bila prepuna cvijeća
I bila bi hit sva odjeća.

Svugdje u svijetu bilo bi mira
i uvijek bi bilo dobrih manira.

Kad bi sve bilo ovako
sve bi tada bilo lako.

Ovo je samo plod moje mašte,
ali bar u njoj ne žive vještice tašte.

Petra Kovačić, 7. r.

MOJE SELO U 3012. GODINI

Te noći bila je oluja. Prozori su se tresli od silne grmljavine. Kiša nije prestajala. Gledao sam kroz prozor blještave munje kako sijevaju po mom kraju.

Čitav pogled na brda, šume i rijeke bio je obasjan. Zatim je i vjetar pokazao svoju

VUKOVAR

Uništene ulice, trgovi i crkve...
I dušu su htjeli uništiti gradu,
Ali Vukovar ispod ruševina teških
Pokazuje dušu i budi nam nadu.

Susprežemo suze, ne pitamo ništa,
Klanjamo se smjerno žrtvama nevinim,
Pokušavamo pojmiti tragediju strašnu,
Nepojmljivo našim srcima nemirnim.

U srcu mi živi jedan grad
Prošao je patnje, strah i jad...
Novi dani stižu kao nebu dar
Blagoslovljen ti si Vukovar.

Hrabrost branitelja za primjer je svima
I s još više ljubavi zapalit trebamo svijeću
njima.

Uvijek ću se ponositi njime
I nikad neću zaboraviti mu ime!

*Ana (I) Vukasović, Darinka Vukasović,
Ana (D) Vukasović, 8. r.*

jaču stranu. Prozori su mi se zatvorili. Potrčao sam u drugu sobu, a ondje ništa bolje, prozori klapaju, ormari i stalaže su na podu od silnog podrhtavanja, a ja u panici. Brzo sam istrčao van, a ondje neboderi viši od osamsto metara, automobili koji lete, taxi vozači koji su roboti, nogometni tereni s letećom loptom.

Što mi je drugo preostalo, nego istrčati u selo Kućice?

Prvi cilj bio mi je saznati u kojoj sam godini. Kako sam razmišljao naglas, na neki način mi je zgrada odgovorila na to pitanje. Na zgradi je pisalo *Dobrodošli u 3012. godinu.*

Cijeli dan igrao sam se razgledavajući moje selo. Noć se približavala, a ja sam tačke sreće da je oluja opet tu. Vratio sam se

kući, a kiša, grmljavina i vjetar nisu mi dali mira. Ovaj put bio sam jako umoran pa sam odmah zaspao. Kad sam se probudio, čuo sam cvrkut ptica. Pogledao sam kroz prozor, a vani brda, šuma i rijeka.

Stjepan Vukasović, 6. r.

MOJA ŠKOLA I JA

Dvanaest mi je godina. Idem u šesti razred Područne škole Josipa Pupačića u Kučićima. Škola ima osam razreda koju pohađa oko pedeset učenika i u kojoj radi trinaest učitelja. Nastavu pohađam ujutro tako da poslijepodne mogu napisati domaću zadaću i igrati se. U školu sam krenuo sa sedam godina, a prije škole išao sam u predškolski vrtić godinu dana. Tu godinu sam se pripremao za prvi razred, bilo je jako zanimljivo. U mom razredu ima nas četvero, to je dobro jer nam se učitelji mogu više posvetiti u radu. Škola je stara više od sto godina i u njoj su se obrazovale brojne generacije. Užinu nosim od kuće ili je prije nastave kupim u trgovini. Ne trebamo nositi školske uniforme. To mi je drago jer se ipak u svojoj odjeći osjećam ugodnije. Tijekom školske godine bavim se raznim aktivnostima u zadrugama i drugim školskim skupinama što čini školsku godinu još zanimljivijom. Školska godina počinje početkom rujna, a završava sredinom lipnja. Nastava počinje u osam sati, a završava većinom oko trinaest sati. Možda postoje bolje opremljene škole, ali meni je moja najdraža i ne bih ju mijenjao jer su tu moji prijatelji...

Stjepan Vukasović, 6. r.

NEVERA

Počeo je pivat vitar
A na solaru pitar.

U pitaru reste cviče
A kraj njega svitlu sviće.

Srušilo se lipo cviče
I ugasile se sviće.

Pobigla san u kuću
I sanjala tice kako cvrkuću.

Antea Topić, 4. r.

PERSONIFIKACIJA – GLJIVA

Jednog jesenskog poslijepodneva hodam šumom i ugledam jednu gljivu. Cijela uplakana govori: "Ja sam ovdje sama, sve su mi prijateljice ubrali. Ja sam otrovna pa me zato nisu htjeli ubrati. Hoćeš li mi ti pomoći?" „Kako?“, pitao sam. „Uberi me i posadi u svoj vrt.“ Razmišljao sam i odlučio: „Posadit ću te u svoj vrt. Donijet ću ti prijateljicu i sve će biti, kako Bog zapovida!“

Luka Vukasović, 4. r.

KAD SAM SRETAN

Ujutro kad otvorim oči, sretan sam što postojim. Pođem u školu i sretan sam kad u školi slušam svoju učiteljicu i učim sa svojim prijateljima. Jako sam sretan. I u igri i u smijehu sretan sam što mi je Bog dao život da u njemu uživam. Dođem kući, napišem domaći i igram se sa svojim prijateljem Petrom i sretan sam što imam vjernog prijatelja. Gdje god krenem, sreća je sa mnom i ja sam zahvalan.

Marko Topić, 4. r.

SREĆA

Sreća je kad se smiješ
I cijeli svijet je nebitan.

Sreća je kad imaš nekoga
S kim možeš podijeliti čokoladu.

Sreća je kad ti mlađi brat ili seka
Kaže da te voli.

Sreća je dobra ocjena u školi
I ono kad je vikend.

Sreća se krije u malim stvarima
Što vas veseli.

Dominik Sovulj, 4. r.

SVIJET PO MOM

Da je po mom svijet
Svatko bi imao cvijet.

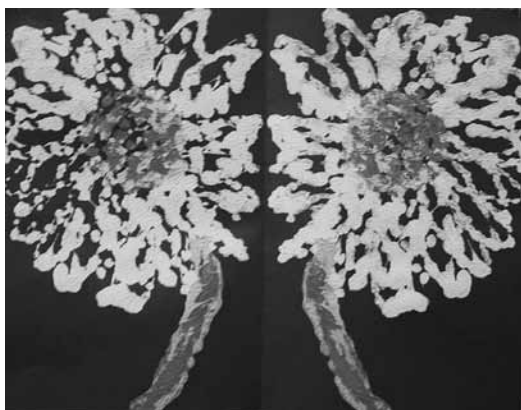
U mom svijetu
stalno bi bili u ljetu.

Samo bi se igrali
i po cijele dane kupali.

Ništa ne bi učili
Učitelji nas ne bi s matematikom mučili.

Da je po mom svijet
Život bi bio baš lijep.

Iris Kovačić, 3. r.

Luka Vukasović, 4. r.

MOJA DOMOVINA

Moja domovina je jako lijepa
Za moju domovinu život bih dala.

Ona je meni ponos poklonila
Ona se meni u srce smjestila.

Za nju smo teške borbe vodili
Jer smo je jako voljeli.

Ona ima baš sve:
Ravnice, gore i more.

Josipa Kovačić, 4. r.

PRIČA O NEPRIJATELJIMA

Svake godine obilježavamo Dan sjećanja na Vukovar, 18. studenoga. Krenemo iz Crkve i palimo svijeće da se sjetimo hrabrih branitelja. Dan danas mi se plače kad se sjetim umrlih ljudi. Sve bih dala za Vukovar jer mi je dao slobodu i mir u životu.

Zahvaljujem svim braniteljima što su branili Vukovar. Svaki bih dan zapalila svijeću za Vukovar.

Hvala ti na slobodi naših života!
Vukovaru, neću te zaboraviti!

Petra Raboteg, 3. r.

Likovna radionica razredne nastave

OBILJEŽAVANJE SV. LUKE U NAŠOJ ŠKOLI

Sv. Luka bio je Sirijac, rodnom iz Antiohije. Potjecao je iz poganske obitelji. Bio je učenik i pratilac sv. Pavla. Napisao je *Evandlje po Luki* i *Djela Apostolska*. Sveti Luka je zaštitnik: liječnika, kirurga, umjetnika, pisara, zlatara, mesara, neoženjenih muškaraca... Blagdan sv. Luke slavi se 18. listopada.

Naša škola tradicionalno obilježava Svetog Luku. Ove godine smo to napravili na drugačiji način. Organizirali smo različite zanimljive radionice.

Snimatelji su s učiteljicom Maritom i s urđicom prošli četiri ostale radionice. Učenicima su im ispričali što rade na radionici, a na kraju dana filmska skupina je prikazala film o sv. Luki i obilježavanju njegova blagdana.

Na likovno-matematičkoj radionici, koju su vodile učiteljice Ivana i Aleksandra, učeni-

ci su crtali crkvu sv. Luke mjereći proporcije i upotrebljavajući tekture iz okoliša.

Dramsko-recitatorsku radionicu razredne nastave vodila je učiteljica Ivana R., a učenici su naučili krasnosloviti pjesmu *Kučiče*.

Na likovnoj radionici učenici razredne nastave izradili su mozaik crkve sv. Luke u tehnici kolaž, a vodila ih je učiteljica Ana.

Radionicu zavičajnog govora vodila je učiteljica Marija. Učenicima su se prisjetili nekih zavičajnih riječi, a neke nove su naučili. Svoje novo znanje pokazali su u dramatizaciji teksta *Proslava sv. Luke* i igrajući kviz na zajedničkom predstavljanju dana.

Dan smo upotpunili zajedničkim blagovanjem jela koje je blagoslovio don Ivan Ujević.

Svi znamo da promjena dobro dođe, a nama se ova baš sviđjala. Nadamo se da će i sljedeća godina biti iznenađenje.

Petra Kovačić i Anđela Sovulj, 7. r.

KRONOLOŠKI PREGLED DOGAĐAJA

(od lipnja 2014. do prosinca 2014. g.)

8. LIPNJA 2014. – Održani izbori za članove vijeća mjesnog odbora Kučiće. Biračko mjesto Kučiće broji 568 birača, na glasovanje ih je izišlo 187. Lista HDZ-a nositelja Filipa Tomasovića dobila je 49 glasova (2 mjesta u vijeću), lista HSS-a koju je predvodio Ante Božić dobila je 63 glasa (dva mjesta u vijeću), dok je lista HSP-a s Marijom Tomasovićem na čelu dobila 73 glasa (3 člana u vijeću MO Kučiće).

27. LIPNJA 2014. – Procesijom sa likom Srca Isusova i svečanom sv. misom koju je služio župnik don Ivan Ujević, u našoj župi proslavljen je blagdan Presvetog srca Isusova.

15. LIPNJA 2014. – Unatoč prohladnom vremenu i kiši koja je vjernike u procesiji pratila gotovo cijelim putem, tradicionalna pobožnost "Gospinog prinosa" i ove je godine okupila velik broj vjernika župa Kučiće i Svinišće, te ostalih Gospinih štovatelja.

U povodu toga našega zavjetnog blagdana tiskan je 38. broj župskog lista Zov rodnih ognjišta.

Kiša, točnije pravo ljetno nevrijeme s pljuskom iznenadilo je vjernike u vrijeme "Gospinog vraćanja" (nedjelja, 13. srpnja 2014.), što ne pamte ni naši stariji župljani.

11. -13. SRPNJA / 18. - 20. SRPNJA 2014. – Uz potporu župljana iz Kučića i dobrotvora, a u organizaciji grupe vjernika laika naše župe u suradnji sa župnikom, u sklopu "Kučićkog duhovnog ljeta 2014" održana su dva zasebna duhovna semina-

ra. Ovogodišnju su duhovnu obnovu vodili: dr. don Mladen Parlov i fra Ivan Matić. (Opširnije u posebnom prilogu ovog broja ZOV-a).

3. KOLOVOZA 2014. – Pučkom veselicom uz pečenog vola na ražnju i prigodnim zabavnim sadržajima održan je 18. tradicionalni susret „Dan Kučićana 2014“ i proslava Dana domovinske zahvalnosti u Kučićima.

15. KOLOVOZA 2014. – Blagdan Uznesenja blažene djevice Marije na nebo - Velike Gospe, proslavljen je svečanom svetom misom koju je u staroj župnoj crkvi sv. Luke služio župnik don Ivan Ujević.

8. RUJNA 2014. – Blagdan Male Gospe u našoj se župi slavi u staroj crkvi Sv. Luke. je Procesija s Gospinim kipom predvodio je župnik, a svečanu svetu misu zlatomisnik don Slavko Kovačić.

18. LISTOPADA 2014. – Blagdan sv. Luke, nebeskog zaštitnika župe Kučića proslavljen je svečano, uz veliki broj vjernika naše župe i gostiju. Svečanu sve-

tu misu predvodio je i propovijedao don Nenad Čondić, novi župnik župa Zadvarje i Gornja Brela. S njim su koncelebrirali ovogodišnji zlatomisnik fra Milan Ujević i domaći župnik don Ivan Ujević. (Više o proslavi blagdana sv. Luke u posebnom osvrtu ovoga broja).

1. STUDENOGA 2014. – Povodom blagdana Svih svetih i Dušnoga dana, mnogo je vjernika pohodilo grobove svojih bližnjih. Svečanu svetu misu na blagdan Svih predvodio je i propovijedao ove godine naš sumještanin don Slavko Kovačić u koncelebraciji sa župnikom don

Ivanom don Mladenom Vukasovićem, također sumještaninom. Nakon sv. mise i potom svečanoga molitvenoga obreda za pokojne, župnik je don Ivan Ujević blagoslovio novoizgrađenu mjesnu mrtvačnicu.

18. STUDENOGA 2014. – Obilježen je Dan sjećanja na Vukovar. Za žrtve vukovarske tragedije i sve poginule hrvatske branitelje župnik je služio svetu misu. Nakon sv. mise učenici su osnovne škole Kučice sa mještanima, uz prigodne tekstove, upalili svijeće ispred škole.

Ć. Tomasović

OVOGODIŠNJI KRŠTENICI, PRVOPRIČESNICI I UMRILI U ŽUPI KUČICE

I. KRŠTENICI

	<i>Krštenik/ca</i>	<i>Rođen/a</i>	<i>Roditelji</i>
1.	Dora Šušić	2. 11. 2013.	Luka i Marija r. Srdanović
2.	Ivan - Filip Srdanović	26. 10. 2013.	Ivica i Elza r. Sovulj
3.	Lara Tomasović	24. 1. 2014.	Marko i Josipa r. Sovulj
4.	Luce Kovačić	27. 11. 2013.	Marko i Miroslava r. Jerčić
5.	Dalibor - Marinko Srdanović	2. 10. 2013.	Marinko i Ana r. Vidan
6.	Jakov Šarac	2. 10. 2013.	Branimir i Ivana r. Gašpar
7.	Gabrijel Tomasović	30. 9. 2014.	Mate i Božena r. Marušić

II. PRVOPRIČESNICI U ŽUPI KUČICE - 1. LIPNJA 2014.

	<i>Prvopričesnik/ca</i>	<i>Roditelji</i>
1.	Josipa Kovačić	Ivan i Marina r. Kekez
2.	Dominik Sovulj	Josip i Silvana r. Babić
3.	Antea Topić	Ante i Dragana r. Jozić
4.	Marko Topić	Matko i Selestina r. Marković
5.	Luka Vukasović	Danijel i Silvija r. Jerčić

III. UMRLI U ŽUPI KUČIĆE

	<i>Ime pokojnika/ce</i>	<i>Rođen/a</i>	<i>Umro/la</i>
1.	Bogoljub Tomasović pok. Joze	18. 2. 1921.	9. 12. 2013.
2.	Nikola Tomasović pok. Vicka	3. 12. 1919.	25. 2. 2014.
3.	Mate Šarac pok. Josipa	12. 11. 1977.	14. 3. 2014.
4.	Anđelka Raboteg ud. Mate	17. 3. 1925.	11. 4. 2014.
5.	Nediljka Vukasović ud. Stjepana	26.2.1921.	1. 6. 2014.
6.	Luca Sovulj ud. Anđelka	17. 7. 1945.	6. 6. 2014.
7.	Vesela Topić ud. Ante	31. 8. 1939.	27. 6. 2014.
8.	Ljuboslava Topić ud. Anđelka	28. 3. 1933.	8. 7. 2014.
9.	Petar Tomasović pok. Stipana	21. 7. 1952.	11. 7. 2014.
10.	Frane Srdanović pok. Mije	1. 4. 1951.	12. 7. 2014.
11.	Zorka Marunčić ud. Bogoljuba	5. 5. 1931.	21. 10. 2014.
12.	Stanislav Raboteg pok. Marijana	4. 4. 1931.	3. 11. 2014.

KUČIČKO DUHOVNO LJETO 2014.

U programu ovogodišnjeg „Kučićkog duhovnoga ljeta 2014“ održana su dva zasebna duhovna seminara. Glavna tema duhovnih obnova bila je *“Obitelj - Crkva u malom”*.

Prvi duhovni seminar održan je od 11. do 13. srpnja 2014. i vodio ga je profesor **dr. don Mladen Parlov**, svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije, profesor više kolegija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. *“Doista, tko god vrši volju Oca mojega, koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka”* (Mt 12,50) bio je naslov prvog duhovnog seminara u župi Kučiće. Voditelj toga seminara don Mladen govorio je pred lijepim brojem vjernika, uglavnom župljana župe Kučiće o aktualnim temama: Stara i nova slika obitelji, Obitelj - crkva u malom i Poteškoće u obiteljskim odnosima.

Drugi duhovni seminar održan je 18., 19. i 20. srpnja 2014. Predvodio ga je **fra Ivan Matic**, svećenik Hrvatske franje-

vačke provincije sv. Ćirila i Metoda, voditelj Kuće susreta Tabor u Samoboru. Kučićani su fra Ivana Matica imali prilike upoznati prije dvadesetak godina kada je kao mladi animator s pok. fra Joškom Srdanovićem i ostalim franjevcima iz Zagreba dolazio u Kučiće na ljetne duhovne seminare. Geslo je njegova seminara bilo: *“Neka mi bude po riječi tvojoj”* (Lk 1,38). Njegove je riječi pratio velik broj vjernika iz Kučića, susjednih župa omiškog i poljičkog dekanata, ali i iz raznih krajeva naše biskupije.

Te je duhovne seminare treću godinu zaredom organizirala skupina vjernika laika župe Kučiće u suradnji sa župnikom, koji se ovom prilikom zahvaljuju župljanima Kučića i ostalim dobročiniteljima koji su na bilo koji način, molitvom ili dobrim djelima pomogli u ostvarenju ovog velikog duhovnog događaja.

Ovom je prilikom, naravno, potrebno zahvaliti i spomenutim predvoditeljima duhovnih seminara, koji su se unatoč svojim stalnim obavezama odazvali pozivu župnika i organizatora da dio svojih snaga i vremena daruju župi Kučiće.

Treba zahvaliti i onim svećenicima koji su u istoj prigodi pozvani u Kučiće, ali nisu bili u mogućnosti sudjelovati. Nadamo se da ćemo se s njima, ali i sa brojnim čitateljima i prijateljima ovog lista, u duhu zajedništva Crkve i radosti u Kristu u programu “Kučićkog duhovnog ljeta” družiti naredne godine.

Na završetku ovogodišnjih duhovnih seminara u župi Kučiće, u nedjelju 20. srpnja 2014. potpisani se u ime organizacijskog odbora “Kučićkog duhovnog ljeta” svima zahvalio slijedećim riječima:

Dragi župljani župe Kučiče i svi ovdje prisutni vjernici!

Zahvalni svemogućem Bogu, koji nas je darovao obiljem milosti, završili smo još jedno „Kučičko duhovno ljeto“.

Hvala svim vjernicima koji su kroz ova dva vikenda bili s nama, slušali radosnu Božju riječ i slavili Boga.

Hvala župniku don Ivanu Ujeviću i uvijek prisutnom pjevačkom zboru mladih, a isto tako cijeloj župnoj zajednici župe Kučiče.

Dužnost mi je u ime organizacijskog odbora zahvaliti i svim vjernicima, a mnogo ih je, koji su na bilo koji način pomogli u organizaciji i realizaciji duhovnih seminara u župi Kučiče. Neka im dobri Bog uzvrati svojom nagradom.

*Posebno i veliko HVALA predvoditeljima duhovnih seminara, **prof. don Mladenu Parlovu** i danas ovdje prisutnomu **fra Ivanu Matiću**.*

Dragi, fra Ivane !

Bila nam je velika čast, te iznimna radost što vas možemo ponovo ugostiti u župi Kučiče.

Ovdje i danas, vi niste samo dragi gost, vi ste i svjedok da onaj plamen Duha Svetoga, koji je zajedno s Vama užežen u župi Kučiče prije 20 godina još živi i plamti.

Božjoj providnosti povjeravamo našu želju da se ovi ljetni seminaru u našoj župi nastave dogodine i slijedećih godina kada bi vas fra Ivane željeli ponovno vidjeti u Kučičima.

*Neka vas sve Bog blagoslovi i čuva!
Hvaljen Isus i Marija!*

Ć. Tomasović

OVOGODIŠNJA PROSLAVA BLAGDANA SVETOG LUKE

U subotu, 18. listopada 2014. u Kučičima je proslavljen blagdan svetog Luke, nebeskog zaštitnika župe. Svečano misno slavlje u staroj župnoj crkvi sv. Luke predvodio je novoimenovani župnik župe sv. Ante Padovanskog u Zadvarju don Nenad Čondić, uz njega sv. misu su služili ovogodišnji zlatomisnik fra Milan Ujević i kučički župnik don Ivan Ujević.

U svečanoj procesiji sa svečevim kipom pjevao je muški pučki pjevački zbor, a na svetoj misi mješoviti pjevački zbor mladih župe Kučiče.

Na kraju ovog osvrta donosimo kratke biografske podatke svećenika, sudionika ovogodišnjeg misnoga slavlja na blagdan svetoga Luke u Kučičima.

Don Nenad Čondić, rođen je 13. travnja 1969., a za svećenika je zaređen 1993.

godine, Mladu misu je slavio 1. kolovoza 1993. u svom rodnom Svibu. Krajem kolovoza 1993. godine odlazi na službu župnika u župu Muć Gornji gdje ostaje do 22. kolovoza 2006. godine, kada preuzima župu Sv. Roka u Jesenicama. Nakon osam godina župničke službe u Jesenicama premješten je u kolovozu 2014. godine za upravitelja župe sv. Ante Padovanskoga u Zadvarju i poslužitelja župe Gospe od Zdravlja u Gornjim Brelima.

Fra Milan Ujević rodio se 18. rujna 1937. u Krivodolu (župa Poljica Imotska). Osnovnu je školu završio u Krivodolu, a Franjevačku klasičnu gimnaziju za spremanje svećenika u Sinju i Makarskoj. Filozofsko-teološki studij pohađao je na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj. U novicijat je stupio 1954. Svečane zavjete položio je 26. travnja 1961. u Makarskoj.

Zaređen je za svećenika Franjevačke provincije Presvetoga Otkupitelja 30. ožujka 1964. god. u Makarskoj. Mladu misu je proslavio 5. travnja 1964. u župi Poljica. Vršio je svećeničku službu u sljedećim župama Šibenske biskupije: Promini gdje je bio župni vikar (1964.-1966.), Zlopolju (1979.-1982.), Konjevratima (1982.-1991.), Kadinoj Glavici (1991.-2012.), kratko u Ogorju/Zlopolju (1993.) i u Drnišu kao ispovjednik (2012. -). U međuvremenu je sedam godina bio župnikom u Perušiću – župi Zadarske nadbiskupije (1966.-1973.), gvardijan franjevačkoga samostana Visovac (1973.-1979.). Upravnu službu definitora Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja, kojoj kao redovnik pripada, vršio je od 1976. do 1979. godine.

Ć. Tomasović

Radionica Učeničke zadruge Rašeljka

Učenici od 4. do 8. razreda PŠ Kučiće pozvali su svoje roditelje i učitelje na radionicu izrade jaslica od komušine. Svi koji su se pozivu odazvali uživali su u organiziranom kreativnom radu u školi. Ovakav način rada učenicima daje višestruku korist. U školi postaje zabavno, atmosfera je opuštena, učenici se druže s roditeljima i učiteljima, razvija se kreativnost, radne navike, poduzetnički duh, podiže se ekološka svijest pa se, na takav način, razvijaju sve potrebne građanske kompetencije koje učenik osnovne škole treba imati.

Radionica je zamišljena u nekoliko faza. Učenici sedmog i osmog razreda pripremili su figure na ranijim susretima zadrugara. Na završnoj radionici četrdesetak prisutnih podijelilo se u sedam skupina. Rezultat je bio više od deset maštovito ukrašenih jaslica.

Sve jaslice su izrađene od prirodnih materijala pronađenih u šumi što učenicima daje mogućnost samoinicijativnog prikupljanja materijala i izrade raznih ukrasa kod kuće. To i jest osnovni cilj rada učeničke zadruge koja je osnovana radi učenika sada, kao i radi učeničke budućnosti, samostalnosti u planiranju, izradi raznih proizvoda, odlučivanju i sl.

Na završnoj radionici sudjelovali su: učenici od 4.-8.razreda i roditelji: Danijela Bartulović, Ivana Raboteg, Marija Solulj, Ivana Šarac, Dragana Topić, Zrinka

Pervan, Danijela Mamuza i baka Danica Srdanović učitelji: časna sestra Terezija Pervan, Jesena Nejašmić, Ivana Pezo, Antonija Plepel, Marija Šarac, Ana Pupačić Borović, Marita Maleš.

Rad Učeničke zadruge Rašeljka možete pratiti na web stranici OŠ "Josip Pupačić"

MRTVAČNICA U KUČIĆIMA

Ideja i potreba za izgradnjom mrtvačnice u Kučićima postojala je dugi niz godina. Da bi se inicijativa pokrenula osnovan je još 2005. godine Odbor za

izgradnju mrtvačnice. Odbor je imenovan od tadašnjeg MO Kučiće te je i u kasnijim sazivima Vijeća Mjesnog odbora Kučiće bio opunomoćen za samostalan rad i za-

stupanje u pitanju izgradnje mrtvačnice. Spomenuti odbor, koji djeluje sve do danas ima sedam jednakopravnih članova, a to su: Ante Božić, Tonči Sovulj-Zele, Filip Tomasović-Jozin, Jere Tomasović, Marko Tomasović-Mikić, Joško Vukasović-Buco i Srećko Vukasović.

Od 2006. godine na sprovodima u Kučićima počeli su se prikupljati dobrovoljni prilozi za izgradnju mrtvačnice, a prikupljena sredstva su položena na poseban račun otvoren u tu svrhu te su oročena.

Nakon kupnje terena za izgradnju i ishođenja potrebite dokumentacije, izgradnja je mrtvačnice počela početkom 2013. godine. Kupnju građevinskog zemljišta, izradu projektne i ostale dokumentacije, građevinski materijal za izgradnju mrtvačnice osigurao je Grad Omiš. Troškovi radova na izgradnji i uređenju mrtvačnice podmireni su od sume dobrovoljnih priloga koji su na sprovodima u Kučićima prikupljeni tijekom proteklih godina.

Mrtvačnica je dovršena tijekom jeseni 2014. godine, a župnik ju je svečano blagoslovio na blagdan Svih svetih, 1. studenoga 2014.

Odbor za izgradnju mrtvačnice ovim putem iskreno zahvaljuje svima koji su zalaganjem, podupiranjem, radom, novčanim priložima ili na bilo koji drugi način pomogli izgradnju i uređenje mrtvačnice u Kučićima. Posebno valja spomenuti Grad Omiš, bez čije pomoći ovaj projekt ne bi bilo moguće realizirati, mještane Kučića i obitelji preminulih koji su prepoznali potrebu izgradnje mrtvačnice u selu.

Kučiće sada ima uređen i primjeren prostor za dostojanstven oproštaj od naših pokojnika.

Novoizgrađena mrtvačnica ukupne je površine 117 m², a unutrašnjeg prostora 78 metara četvornih. Ima rashladnu prostoriju, dvoranu za ispraćaj, prostor za kolica i sanitarne prostorije, čime je taj objekt izveden po najvišim hrvatskim

standardima i usklađen sa zakonskim i sanitarnim osnovama.

Na kraju valja reći i to da radovi na uređenju mrtvačnice i okolnog prostora još nisu posve završeni. U slijedećoj fazi potrebno je dovršiti kamene zidove oko mrtvačnice, urediti okoliš, te osigurati potrebni parkirni prostor za autobuse i osobne automobile.

Upravo uređenje parkinga trenutno je najnužniji i najzahtjevniji dio nastavka radova, jer stara crkva sv. Luke i novoizgrađena mrtvačnica nema primjeren parkirni prostor, što je u današnje vrijeme nezaobilazna potreba. Prostor predviđen za parking nalazi se južno od sportskog igrališta,

prema crkvi sv. Luke, Potrebno ga je očistiti, poravnati i nasuti sitnim tucanikom.

Stoga članovi odbora za izgradnju mrtvačnice pozivaju Kućićane da na sprovodima nastave praksu prikupljanja sredstava za financiranje spomenutih radova. Sredstva će se kao i do sada čuvati na posebnom računu kojeg vode članovi odbora.

Čestit Božić i blagoslovljenu Novu 2015. godinu svim prijateljima Kućića, Kućićanima u mjestu, domovini i diljem svijeta

članovi Odbora za izgradnju mrtvačnice

PAVIĆA MOST

OD IZGRADNJE DO NAJNOVIJE OBNOVE

Rijeka Cetina u svome donjem toku bila je, prije nego su je svrnuli kroz Mosor, relativno široka i duboka, a brza i hirovita pa stoga za one koji su prelazili s jedne strane njezina korita na drugu vrlo opasna. Nju se je u ljetno doba moglo prijeći s kućičke strane na smolonjsku i kostanjsku, a tako i sa slimenske na podgrajsku i obratno gazeći oprezno kroz njezine vode na određenim mjestima gdje je bila plića. Najlakše se je i zimi i ljeti pre-

lazilo na suprotnu stranu u lađi ravnoga dna, a u starija vremena u kerepu (čun napravljen od izdubenoga debla). Do konca 19. stoljeća u tom donjem toku nije bilo nikakvog mosta, pa tako ni kod Omiša, gdje je u starije doba putnicima uslugu prijevoza nudilo po više lađara, a koncem 19. stoljeća prevozila ih je oveća splav, jer tu je bilo sve više onih koji su dolazili u grad s poljičke strane i vraćali se iz njega.

Nesretnih je slučajeva prevrtanja lađe i utapanja, odnosno utapanja onih koji su gazili kroz tu rijeku ili je preplivali uvijek bilo. Stoga su neobično veliko značenje za cijeli omiški i poljički kraj imala dva mosta: željezni koji je povezivao Omiš s Prikom, pušten u promet g. 1899., i kameni Pavića most između Slimena i Podgrađa. Spravom ih se je zbog njihove ljepote moglo ubrojiti i u prvorazredne znamenitosti cijeloga kraja, svojevrstne kulturne spomenike.

Oba su, nažalost, srušena u II. svjetskomu ratu. Omiškomu odavno nema traga. Nadomještao ga je u početku privremeni drveni sagrađen nešto niže koji je bio u upotrebi gotovo dva desetljeća, sve dok nije izgrađen sadašnji. Budući da je onaj stari željezni tijekom više poratnih godina onako slomljen po sredini i većim dijelom utopljen u rijeku sablasno podsjećao na protekli krvavi rat, mi ga se stariji dobro sjećamo, neki od nas i njegova izgleda dok je još bio u upotrebi. Pred ulazom u prvi tunel kroz koji u novije vrijeme prolazi cesta Omiš - Kučiće - Zadvarje (prije je obilazila taj dinarski obronak) i danas je vrlo lijepa usputna kapelica s kipom sv. Nikole i neoštećenim spomenatpisom o izgradnji toga mosta, kojemu je upravo tu bio početak s istočne strane.

Pavića most sagrađen od kamena bio je u spomenutom ratu većim dijelom srušen. Za promet je nakon nekog vremena osposobljen na taj način što je srušeni dio ponovno izgrađen od betona. Nedavno je u cijelosti temeljito obnovljen, a njegov betonski dio obložen kamenom. O toj obnovi, ali i općenito o njemu objavljen je u najnovijem broju Omiškoga ljetopisa, osmom po redu, dokumentirani članak Zrinke Radunić.

Red je da prigodom te vrlo uspjele obnove bude i u našem župnom listu donesemo makar posve kratak osvrt na njegovu više nego stogodišnju povijest, to više što smo u mogućnosti dodati nekoliko zanimljivih podataka od kojih neki nisu dosad bili poznati.

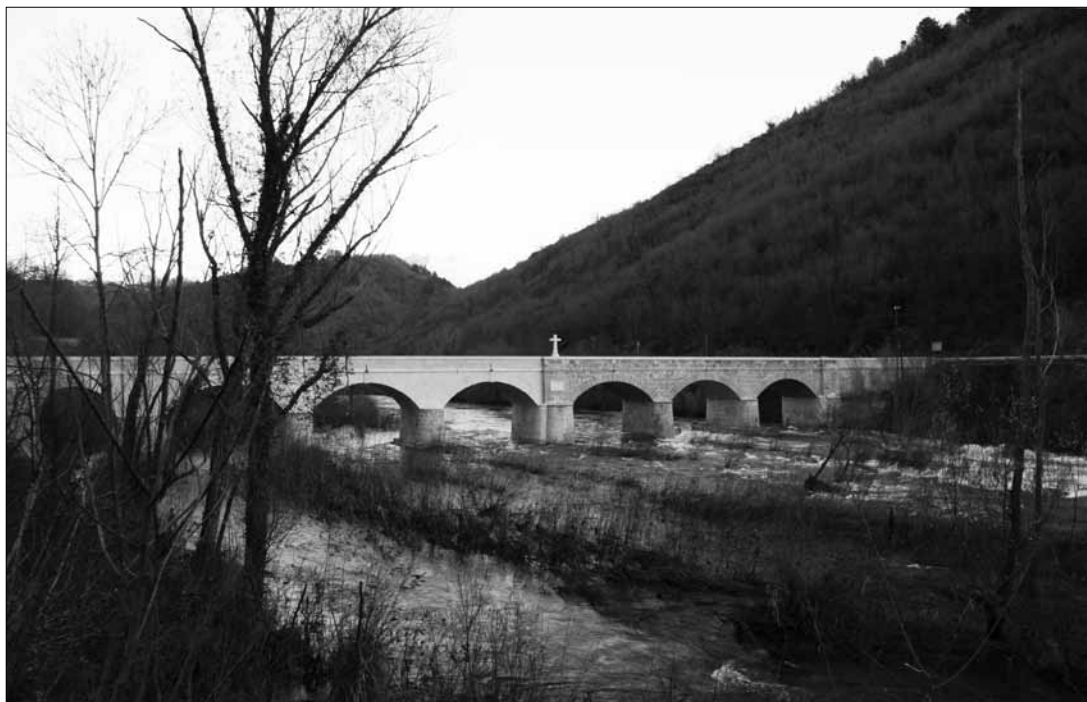
Pothvat izgradnje i svečani blagoslov spomen-križa

Našim čitateljima prenosimo iz spomenutoga članka najprije osnovne podatke o izgradnji. Središnje su vlasti Austrougarske Monarhije u Beču donijele odluku

da se na predjelu Stupe ispod Podgrađa gradi most već g. 1893., kad su odobrena i sredstva, a sagrađen je tijekom godina 1899.-1900. Povod je tomu bila izgradnja za ono doba moderne ceste od Omiša preko Kučića do Zadvarja, koja je dovršena i otvorena za promet 11. listopada 1899. Na sredini mosta, uz poklopicu njegove nizvodne strane bio je podignut veliki križ, što je osobno financirao dalmatinski podnamjesnik Alfonz Pavić. Svečano ga je blagoslovio don Petar Škarica 4. siječnja 1901.²

Dodajemo tomu da blagoslov nije slučajno obavio baš don Petar. On je u velikoj mjeri zaslužan za sve ono što se je posebnim zauzimanjem spomenutoga podnamjesnika Pavića postiglo tijekom posljednjega desetljeća 19. i prvoga 20. stoljeća za prometni, gospodarski i svaki drugi napredak Poljica i bliže okolice. Već imenovana autorica, pozivajući se na vrijedne članke prijašnjih autora don Mira Vulića i don Ivana Banića, naglašava činjenicu da je poseban razlog toga Pavićeva zauzimanja, napose kad je riječ o izgradnji mosta, Pavićevo „poljičko podrijetlo“. Te njegove prilično davne poljičke korijene otkrio mu je upravo don Petar Škarica, marni sakupljač i proučavatelj starih poljičkih spisa, što je njega toliko oduševilo da je poslije osobno i uz pomoć raznih suradnika temeljito istraživao s jednakom ljubavlju povijest vlastitoga roda i poljičku prošlost. O povijesti Poljica objavio je vrijednu knjigu najprije na njemačkom jeziku, a potom i na hrvatskom. S don Petrom se je i s don Petrovim nećakom don Jurom Marušićem Starijim (1853.-1931.) povezao iskrenim i trajnim prijateljstvom.

² Usp. Z. RADUNIĆ, *Obnova Pavića mosta na rijeci Cetini*, Omiški ljetopis godina VII br. 7, str.152-154.

U svezi s obredom blagoslova što ga je don Petar navedenoga dana obavio, vrijedno je navesti u cijelosti tekst njegove molbe tadašnjemu splitsko-makarskomu biskupu Filipu F. Nakiću za odobrenje, jer sadrži više zanimljivih pojedinosti, a glasi:

Prisvietli i Pripoštovani Biskupe!

Prisvietli c. k. Podpresjednik Namjesništva Alfonso pl. Pavić odavno u svojoj zamiernoj bogoljubnosti odredio je prie svršetka ovoga vijeka na počast³ Odkupitelju Isusu postaviti na vlastite svoje troškove jedan veliki spomen-križ na sredini mosta Podgradja na vjekovitu počast Isusu i poklon prolazećega svijeta i putnika, a na podnu spomen-križa urieza je u zlatna slova „Hvaljen Isus“, a na vrhu stoju slova takodjer zlatna „I. N. K. Ž.“

³ U tekstu je na tom mjestu i na više drugih pogrešno napisano slovo „ć“ mjesto „č“.

Isti Presvietli dao je izraditi pragove i stiene u Trogiru, a saliveno od goždja Propelo izradjeno je u poznatoj tvornici Groedena u Tirolu, koji on sam teži kil. 65.

Poradi nepravidljivih okolovština nije se mogao još svečano blagosloviti „Pavić-most“. To će se kasnije svečano ovršiti.

Kako ovi spomen-križ nije blagoslovljen, usudjuje se podpisani Vaše Presvietlo i Pripoštovano Gospodstvo zamoliti, da blagoizvolite uoblastiti podpisanoga, da ga svečano blagoslovi, ili kojega drugoga svećenika po Vami odredjena.

*Iz Ureda župskoga
Kostanje 15. prosinca 1900.
pop Petar Škarica, op(ravitelj)
žup(nički).*

Biskup, kojemu je po crkvenim propisima taj obred bio pridržan, nije oklijevao delegirati za svečani blagoslov don Petra,

tada „provizora Kostanja“ (župnikova zamjenika), jer je on, kako u svom odgovoru naglašava mons. Nakić, „u tom poslu zaniman“,⁴ što zacijelo znači: koji se je općenito svojski zauzimao za podizanje mosta i postavljanje spomen-križa.

Zanimljivo je da je u adresi navedene molbe upotrijebljen izraz „mosta Podgradskog“, iako je on u istoj mjeri i slimenski, jer spaja područja tih dvaju sela. Za Podgrađe je ipak imao mnogo veće značenje nego za Slime i druga sela s obje strane Cetine, jer njemu je otvorio put prema Zadarju, u to doba značajnom privrednom središtu cijeloga kraja, a preko Zadvarja širokim prostorima prema Imotskomu i Duvnu, što je Slimenu, Kučićima i drugim mjestima smještenim s lijeve strane Cetine i prije bilo jednako pristupačno, a Kostanjima i drugim poljičkim selima nije bio puno dalje ni most preko Cetine u Blatu.

Rušenje dijela mosta i spomen-križa g. 1943.

U već spomenutom rušenju sjeverne polovice i nešto više mosta eksplozivom između 6. i 7. listopada 1943. uništen je i kameni križ sa željeznim kipom propetoga Isusa. To su miniranje izvršili partizani nastojeći pod svaku cijenu spriječiti učvršćivanje vlasti Nezavisne Države Hrvatske u burnim danima nakon kapitulacije Italije tijekom rane jeseni g. 1943.

Ovdje je vrijedno navesti sljedeće svjedočanstvo iz pera Kostanjca Tome Radovića o odjeku toga događaja u narodu bliže okolice, suvremeno samom događaju. Ono glasi ovako:

Između 6. i 7. X. te[kuće] g[odine] komunisti partizani lagumali su most

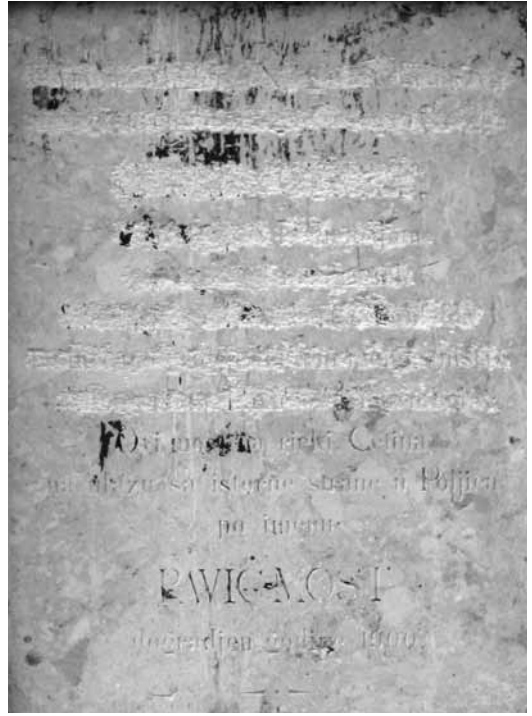
zvani Pavić pod Podgrađem. Ukoliko se saznaje, da nije njima bila namjera samo baciti ovaj most već raspelo, divni križ kameni i raspelo, koje je rasplozija raznila u zrak. Koji su od ovizi Špartizanski nastrojeni Č javno govorili: «A, da van je bilo viditi, kako se Isukrst prdeca po zraku». A, strašne uvrde Kristu Kralju! Narod zastrašen, tužan i žalostan, ne smi ništa, a mi u ovom selu za nadoknadu Kristu Kralju na blagdan Krista Kralja na veliki oltar izložili smo veliko raspelo. I ja sam u nedilju prije blagdana reka u crkvi, da ćemo na blagdan Krista Kralja obaviti uru klanjanja te na spomenuti blagdan od 10 sati prije podne trajala je skupna zajednička molitva do na podne, od podne do 4 sata narod sve župe se je odazva, a svako po jedan sat. Mali broj je ostao, manje od 10 članova, i to partizanski[h] kuća. Oltar je bijo okićen cvićem i 8 uljani[h] svića, koje su donili seljaci i 4 od voska crkvene. Djevojačko društvo Srca Isusova, nastojao sam da nauče pjesmu [str. III.] «Hoćemo Boga», koju su pjevale na podne iza molitve, a iza pozdravljenja Gospina «Do nebesa nek se ori», navečer u 4 sata do 6 u noći. Oba puta posvetnu molitvu i sv. Rozarije sa još više izabrani molitava iz molitvenika «Srca Isusovo spasenje naše».⁵

Spomen-natpis o izgradnji Pavića mosta

Nasuprot mostu na sjevernoj strani, podgrajskoj, postavljena je g. 1900. ili 1901. velika spomen-ploča s natpisom o njegovoj izgradnji. Nakon svršetka I. svjetskoga rata i sloma Austrougarske Monar-

⁴ Nadbiskupski arhiv Split, S-M, Spisi g. 1900, br. 4599. Koncept je Biskupova odgovora na poleđini don Petrove molbe.

⁵ S. KOVAČIĆ, *Kostanjac Toma Radović i njegova dva pisma o ratnim prilikama u Kostanjima i okolici*, u: *Zov rodnih ognjišta* g. XII. br. 2 (23) g. 2006. str. 61.

Većim dijelom istučeni spomen natpis

hije vlasti su nove države Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zatražile „odstranjenje“ dijela teksta toga natpisa. Uzalud je don Frane Bulić kao čelnik konzervatorskoga ureda u Splitu, pozivajući se na znanstvene kriterije o postupanju s natpisima bivših država predlagao Ministarstvu prosvjete u Beogradu i Pokrajinskoj vladi za Dalmaciju da se spomenik te vrste sačuva s tim da se eventualno iz natpisa uklone samo riječi „Nj. Vel. Premilosnog cesara i kralja“ ili da se na mjesto toga postavi novi natpis o gradnji.⁶ Otučene su, ne zna se točno kada, sve riječi prvoga dijela, tako da je od svega ostala tek jedna četvrtina.

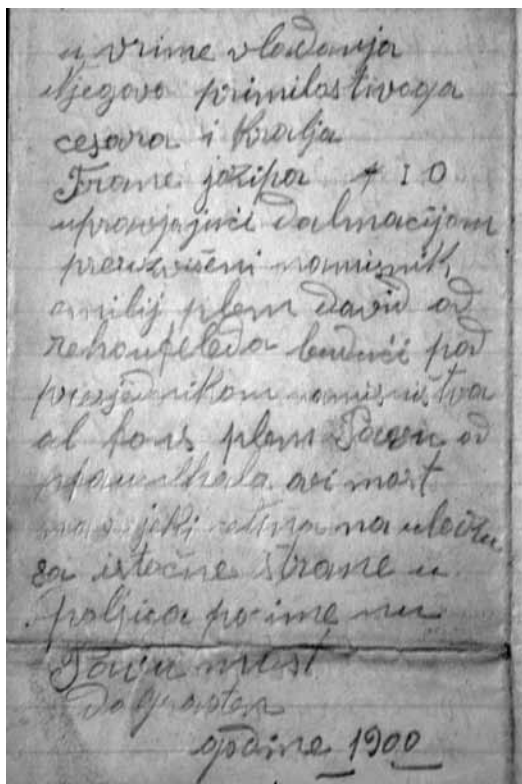
Prigodom najnovije obnove mosta htjelo se je obnoviti i natpis. Konzervatori, spomenuta gospođa Radunić i drugi, pokušavali su na sve moguće načine negdje u spisima ili u ondašnjim novinama prona-

ći kako je glasio cijeli tekst. Obračali su se za to i potpisanomu. On se bio ponadao da će biti naveden u nekom od mnoštva spisa što su ostali nakon smrti don Jure Marušića Mlađega (1915.-2011.). Čak je u jednom trenutku bio pomislio da ga je i pronašao, ali tu je bio samo tekst natpisa uklesana ispod Pavićeva križa na sredini mosta. Tako je željena rekonstrukcija morala izostati.

Međutim, potpisani je sada pripremajući najnoviji broj Zova rodnih ognjišta pa stoga listajući i neke svoje već zaboravljene bilješke koje bi mogle poslužiti za pisanje povijesti Kučića i okolice iznenada naišao na cjeloviti tekst spomenutoga natpisa. Osobno ga je prije trideset i više godina prepisao iz prijepisa što ga je napravio njegov otac Ivan Kovačić pok. Joze (1884.-1968.) vjerojatno oko g. 1912., kad je skupljao etnološko i neko drugo

⁶ RADUNIĆ, nav. dj., str.155-156.

gradivo po želji rođaka mu Grge Topića, tada studenta na sveučilištu u Grazu, poslije gimnazijskog profesora, vjerojatno potrebno za neki njegov seminarski rad. Poslije je potpisani, ne baveći se sve do sada pitanjem Pavića mosta na to posve zaboravio. Nije mu preostalo drugo nego pohitjeti u Kučiće te potražiti izvorni prijepis.⁷ Taj glasi:

u vrime vladanja Njegova primilostivoga cesara i kralja Frane jozipa I, a upravljajući dalmacijom preuzvišeni namisnik emilij plem david od rehoufeleda budući podpresjednikom namisništva alfons plem Pavić od pfauenlhala ovi most na rijeki Cetina na ulazu sa istočne

strane u poljica po imenu Pavić most dograđen godine 1900.

Prepisivač je, uz vjerojatno marno nastojanje oko točnosti, u prvom dijelu nedvojbeno previdio pa izostavio riječ „Veličanstva“, a na više mjesta ispustio ili krivo napisao poneko slovo. To, naravno, nije začudno, je za takav posao nije ima potrebne spremne ni iskustva. Završio je u svom djetinjstvu samo pomoćnu pučku školu kod župnika don Frane Vulića zajedno s još nekoliko dječaka.

Izvorni prijepis donijeli smo doslovno bez ikakvih izmjena. Na temelju podataka o gradnji mosta iznesenih u više puta spomenutom članku Zrinke Radunić i njezina navoda dijela natpisa koji nije otučen predložemo sljedeći rekonstruirani cjeloviti tekst:

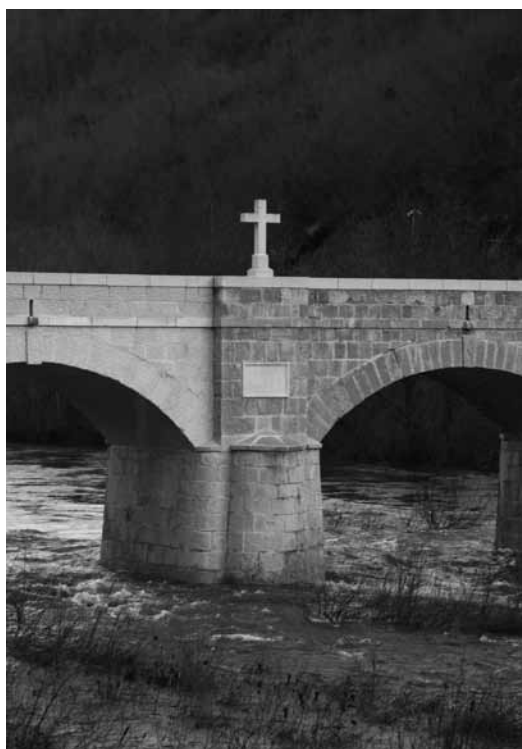
„U vrime vladanja njegova premostivoga Vel(ičanstva) cesara i kralja FRANE JOSIPA I, upravljajući Dalmacijom priuzvišeni namisnik EMILIJ plem. DAVID od RHONFELDA budući podpresjednikom namisništva ALFONZ plem. PAVIĆ od PFAUENTHALA ovi most na rijeki Cetini na ulazu s istočne strane u Poljica po imenu PAVIĆ MOST dograđen godine 1900.“

Novi križ na mostu svečano blagoslovljen 9. listopada 1994.

Tek nakon uspostave samostalne i neovisne Republike Hrvatske bilo je moguće vratiti križ barem u neke javne prostore, iz kojih ga je nasilna i bezbožna komunistička vlast izbacila. Na Pavića most, na mjesto na kojem je bio do g. 1943. vraćen je, točno 51 godinu poslije miniranja.

Za troškove izrade velikoga kamenog križa i nabavu brončanoga kipa raspetog Isusa pobrinuo se je Slimenjanin Tonči Škarica Josipov, koji je i pokrenuo pot-hvat te obnove.

⁷ Nije ga bilo lako pronaći u svojevrstnom kućnom arhivu, jer nije na listovima na kojima su zapisana sjećanja trojice starih Kučićana o prošlosti sela nego na listu na kojemu je jedna narodna pjesma, po vanjskom izgledu sličan njezinu tekstu.

Sadašnji križ postavljen nakon pada komunizma i uspostave Republike Hrvatske

Velika svečanost blagoslova novopostavljenog križa održana je u nedjelju 9. listopada 1994. u nazočnost brojnih vjernika pristiglih sa Slimena, iz Podgrađa i drugih mjesta. Obred su izvršili don Ante Vojnović i don Krsto Tomić, župnici spomenutih dvaju sela, koji su izrekli i kratke homilije u slavu križa kao znaka Kristova djela spasenja ljudskog roda. Prigodne recital izveli su skladno dječaci i djevojčice iz obaju sela, a slavlje je uzveličao podgrajski crkveni zbor pod vodstvom Andrije Škaričića. Svojim su kratkim govorima nastupili na kraju Slimenjanin dr. don Marin Škarića, Podgrajac don Jure Marušić i gosp. Duško Veža, pročelnik ureda tadašnjega župana splitsko-dalmatinskog Krune Peronje.⁸

Najnovija temeljita obnova cijelog mosta

Iz prikaza najnovije obnove Pavića mosta objavljenog u već spomenutomu *Omiškom ljetopisu* ovdje je potrebno prenijeti samo osnovne podatke.

Obnovu je poduzela i financirala Županijska uprava za ceste Split. Uz suradnju konzervatora cijeli je most konstruktivno saniran i doveden u izvorno stanje. Betonski su dijelovi mosta, izgrađeni nakon II. svjetskog rata, potpuno rekonstruirani te obloženi kamenom. Za to je odabran kamen dolit. Ograda mosta je od kamenih blokova nova. Nove su i kamene preklonice postavljene duž cijeloga mosta. Rdovi su trajali od listopada 2011. do rujna 2012. Izvela ih je tvrtka Spegra Inženjering d. o. o. iz Splita.⁹

⁸ Usp. M. ŠKARICA, *Pred križem na mostu naših obala*, Poljica br. 19./1994., str. 236-238.

⁹ Z. RADUNIĆ, nav. dj., str. 161-162.

Obnovljeni most i nabujala Cetina

**Pavića most
nije ni u sadašnjosti baš uvijek
„suhi most“**

Izraz „suhi most“ zabilježen je u dokumentaciji o reambulaciji dobara Splitske nadbiskupije iz konca 14. st. Upotrijebljivan je tada u govoru lokalnog pučanstva za Dioklecijanov akvadukt, zapušten tako davno da se je bilo sasvim zaboravilo čemu je nekoć služio. Pavića most, nakon svraćanja Cetine u mosorski tunel kroz koji teče do hidroelektrane Zakućac, zaista u najvećem dijelu godine slični na spomenuti „suhi most“, jer ispod njega prolazi tek kao nešto malo veći potok, samo bijedni ostatak cetinskih voda, tzv. „biološki minimum“.

To se onima koji taj most pamte iz vremena u kojemu je ispod njega tekla „prava Cetina“ s obiljem vode i usred ljeta tužno doima. Nakon jesenskih i zimskih

kiša ponekad bi toliko nabujala da je dosizala njegove kamene svodove te cijelim mostom snažno drimala. Uši prolaznika zaglušivala je tada huka ogromne količine vode koje su se kao višak prelijevale preko bazena iznad nedaleke hidroelektrane, a pridruživala se tomu i huka slapa Gubavica, koji je u tim uvjetima oživljavao, pa i mutne bujice duž same rijeke. Sve je to snažno odjekivalo čak i u ušima onih koji su se nalazili usred sela Kučiće udaljenog desetak kilometara.

Već zaboravljeni takav doživljaj na mostu možda najbolje dočarava anegdota iz života na daleko poznatog i popularnog don Mije Tomasovića. Nakon što se je jednom poslije obilnih jesenskih kiša koje čovjeku danima nisu dopuštale izići iz kuće napokon razvedrilo, don Mijo je odlučio posjetiti bliže rođake u Podgrađu (Njegova baka Jela bila je iz podgrađskih Marušića) i svoga školskoga kolegu

iz sjemeništa u Priku don Juru Marušića. Odavno ih nije vidio. Kao poznati neutrudivi pješak s lakoćom je prevalio desetak kilometara puta od svoje kuće u Kučićima do Pavića mosta koračajući veselo sve dok nije zakoračio na most. Odjednom se uozbiljio pa i zabrinuo. Cetina se poslije tolikih kiša podigla te cijelo korito pokrila – u nas običavalo reći – „od briga do briga“ te mostom drmala. Zastao je pritisnut mišlju: „Što ako ga raznese?“ Ipak je nastavio dalje hrabreći sama sebe: „Valjda ne će baš sada“. Što se je više približavao sredini, to se most pod njegovim nogama jače tresao. Sinula mu je pomisao: „Čast rođacima i don Juri, ali zar ću pustiti da ta silna voda odnese i most i mene? Okrenuo se pa trkom nazad. Nalazeći se na sigurnom tlu poče treznije razmišljati: „Luda li mene! Bio sam već na sredini mosta. Nisam li trebao trkom nastaviti i bio bih već na podgrajskoj strani. Prava je sramota tako kukavički odustati pa se neobavljena posla vratiti kući. Napokon je smogao toliko duševne snage da je ne gledajući ni lijevo ni desno pretrčao cijelu dužinu mosta, ali se iz Podgrađa nije vraćao, dok se vodostaj Cetine nije toliko

spustio da je bez straha mogao preko mosta natrag u Kučice.

Potpisani se slikajući ga s raznih strana i prelazeći ga svom dužinom nekoliko puta 12. studenoga ove godine nije morao bojati unatoč obilnim kišama koje su obilježile čak i protekle ljetne dane, a ne samo jesenske. Osjećao se je vrlo ugodno. Tko ne bi bio zadivljen promatrajući sjajno obnovljeni most. Osim toga spomenute obilne kiše vratile i ovdje Cetini nekadašnji izgled, istina ne onaj nekadašnji kasnojesenski i zimski, ali eto barem kakav je bivao ljeti. Mjesto u ovo godišnje doba nekoć zastrašujućeg huka, čuo se ugodan šum, točno onakav kakav pamtimo mi koji smo kao dječaci uz tu „našu Cetinu“ nekoliko kilometara južnije provodili u ljetno doba cijela popodneva, iz dana u dan, čuvajući blago.

Vraćena je napokon prvotna ljepota mostu. Ispod njega, eto, barem povremeno protječe Cetina dostojanstvena gotovo kao ona nekadašnja. Nije san nego za sadašnja vremena neobično ugodna java.

Slavko Kovačić

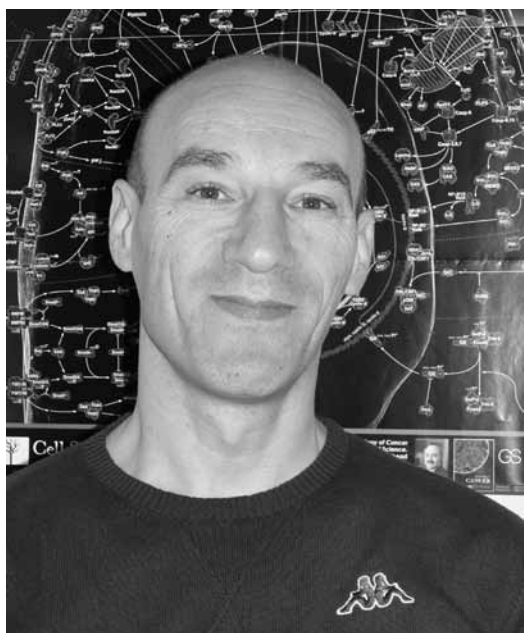
RAZGOVOR s prof. dr. sc. Janošom Terzićem

Prof. dr. Janoš Terzić potječe iz nama susjednih Svinišća, a pripada krugu vodećih hrvatskih znanstvenika na području biomedicine, te je ovogodišnji dobitnik nagrade za znanost Republike Hrvatske i nagrade Ponos Hrvatske.

U našem smo župnom listu u više navrata donosili podatke dokumentarne naravi iz prošlosti i sadašnjosti nama susjednih župa i sela, prije svega Svinišća, Slimena i Podgrađa.

U ovom broju s posebnim zadovoljstvom donosimo tekst kratkog razgovora s dr. Janošom, s kojim nas je prijateljski povezo biviši sviniški župnik don Pave Međić, koji mu je bio vjeroučitelj i vjenčatelj.

- Profesore, molimo Vas da nam najprije reknete nešto o Vašim korijenima u selu i župi Svinišće, jeste li tu rođeni i kada, tu pohađali osnovnu školu, ili je to samo župa Vašega podrijetla.

Rodio sam se 1965. godine, a u Svinišću sam proveo djetinstvo. U toj sam župi naučio temelje morala i prijateljstva, te spoznao da jedino naporan rad donosi rezultate u kojima se istinski gušta. Tamo su meni najljepše livade, sviniški horizont znam na pamet. Uvijek kada se vozim prema Svinišću na mome je licu smješak, a u Svinišću sam, i bez vidljivog povoda, sretan.

Kao i druga djeca koja žive na selu, uvijek sam nešto radio, ali sam uješto nalazio vrijeme za igranje. Mnoge prekrasne trenutke proveo sam igrajući se sa Zdenkom i Franom Brzovićem, te Nenom i Milanom Tafrom. O našim dogodovštinama mogao bih pričati satima. U vrijeme mog djetinjstva materijalnih stvari nije bilo u današnjim, suvišnim, količinama, ali je ljubavi i pažnje za nas djecu, te druženja sa starijima bilo u izobilju. Sa svakom grmljavinom nestajalo je "struje", a to je značilo ugodno obiteljsko okupljanje uz šteriku, spizu i čakulu. Često su nam u goste dolazili prijatelji i rodbina, a nakon spize stariji su se družili

li uz pismu, a mi bi se djeca igrali. Ako je padala kiša igrali smo se u kući. Jednom smo zbog kiše rođaci i ja igrali nogomet u mom dnevnom boravku, a kao oznake za branku postavio sam skupe ukrasne vaze. Naravno, nije prošlo dugo dok rođakov volej nije "sjeo" na moju stativu.

U vrijeme mog djetinjstva na župi u Svinišću bio je mladi, dobri, hrabri i uvijek veseli svećenik – don Pavao Medić. Poučavao nas je sujetovnim i duhovnim vrijednostima. Sviiju nas je volio, na sve nas je pozitivno utjecao. Mi djeca smo ga obožavali. Kada je odlazio, cila crkva je plakala, a mislim da nas njegov tadašnji blagoslov i danas čuva.

Prvih pet razreda osnovne škole pohađao sam u Svinišću, a posljednje tri godine u Kučićima, pa me uz Kučiče vežu mnoge lijepe uspomene i dragi ljudi. Iz Kučića je moj najbolji prijatelj Joško Suvulj, te su iz Kučića mnogi moji prijatelji i prijateljice. Dozvolite mi da nabrojim neke drage Kučičane i Kučičanke iz mog razreda: Marko Juričić, Jozo Vukasović, Marin Raboteg, Tereza Vukasović, Željko Marunčić, Marija Topić, Grgo Topić kao i drugi. Odreda divni ljudi i prijatelji. Veseli me da je Kučiče i danas puno mladih ljudi, jer je, po mojem mišljenju, dalmatinska zagora jedna od najzdravijih hrvatskih sredina za odrastanje.

- Bilo bi nam drago da nam kažete i to, tko su bili Vaši roditelji, djed i baka, jer će naši stariji čitatelji po njihovim imenima prepoznati Terzića kuću kojoj pripadate, a kojoj ste, kako bi se u našem kraju reklo, na ponos i diku. Posebno nas zanima, je li Vam u bližem rodu bio naš nezaboravni župnik don Rade.

Moj je otac Jakov ili Jakiša kako ga prijatelji zovu, a moja majka je Nada ili Zlata, kako ju je ispravno, prema zlatu,

nazvala njezina baka. Moj dragi brat zove se Vinko. Očeva mama je Zorka (rođena Brstilo), a dida su zvali Vencel (a Vicko je službeno zapisano). Moju majku su rodili Kata (rođena Brstilo) i Ikan (Ivan) Pejković. S velikom se ljubavlju sjećam svojih baka i didova koji su mi uvijek, ama-baš-uvijek, upućivali samo lijepe riječi i djela. Naravno, takvi su bili prema svim unucima. Posebno mjesto u mom životu ima moja baka Zorka koja je živila s nama i od koje sam čuo mnoge lijepe priče i životne mudrosti. Pričala mi je o Marku Kraljeviću, svetom Juri, njenom djetinjstvu, drugom svjetskom ratu, našim precima itd. I ne sluteći, u moje je ponašanje, kroz to druženje, ugradila našu lipu tradiciju i običaje, te mnoge pozitivne norme ponašanja. Kazivala mi je mnoge poslovice, a neke je smislilo moj pradjed Jakov (kao npr. "nagrđi odjeću jednom, ona će tebe sto puta"). Moji bake i dide, ko da su se takmičili tko će nama unucima dati više ljubavi. Znali su da njihova ljubav ostaje i kada oni odu.

Moj otac ima brata Petra, sestre Filu, Desu i Maru. Obitelj moga oca prekrasno piva pa su sva obiteljska druženja obilježena pismom i zezancijom. Majčin brat Stipe je umro, a sestre su joj Stanka, Marija, Slavica, Mira i Neva.

Don Rade je moj prvi susjed i koliko znam nismo u rodu iako je nemoguće da kroz nekoliko koljena u natrag nismo "svoji". Isto vrijedi i za poznatog hrvatskog političara, pokojnog Velimira Terzića koji je sudjelovao u Hrvatskom proljeću zbog čega je osuđen te bio u zatvoru. Obojicu ih pametni kao učene i hrabre ljude o kojima su svi Terzići govorili s osobitim poštovanjem.

• Koju ste srednju školu završili i gdje, a tako i medicinski fakultet? Gdje ste se

po tom usavršavali u medicinskim znanostima.

Prve dvije godine srednje škole završio sam u Omišu, a ostale dvije u srednjoj medicinskoj školi u Splitu. Kroz osnovnu školu pamtim mnoge drage učitelje poput Kate Balić, Dinke Matković, Valerije Dadić i Matilde Pupačić. U srednjoj školi u Omišu imao sam mnoge izuzetno talentirane nastavnike, koji su, osim podučavanja, učenicima prenosili i želju za dodatnim znanjem i učenjem. Meni su posebno upečatljivi i dragi bili Ante Ljubičić, Srećko Zelić i Andrija Vuletić. U srednjoj medicinskoj školi u Splitu zavolio sam medicinu i način na koji se u toj struci razmišlja i rješava probleme. U toj sam školi bio jedan od najboljih đaka te više nisam imao dvojbi što želim studirati, iako sam od malih nogu volio medicinu (vjerojatno zbog rođaka prof. dr. Željka Mimice koji je bio kirurg).

Medicinu sam studirao u Splitu, a nakon studija, kao dobrog studenta, u Ameriku me je uputio prof. dr. Matko Marušić. Dvije godine sam radio istraživanja na University of Connecticut, gdje sam zavolio, najljepšu struku od svih – znanost. Iz Amerike sam se vratio 1993. godine, zbog stanja u našoj domovini i nostalgije, tj. želio sam dijeliti tadašnju sudbinu svojih prijatelja i rodbine. Za boravka u Americi odlučio sam da ću vrhunsku znanost prenijeti u Split. Zajedno s kolegama s Medicinskog fakulteta stvarao sam uvjete za ozbiljna temeljna medicinska istraživanja. Tih godina nismo imali ništa, ni prostor ni najjeftiniju opremu, a danas ostvarujemo otkrića na najvišoj svjetskoj razini.

Prije nego su stvoreni uvjeti za ozbiljan rad u Splitu redovito sam odlazio u istraživačke laboratorije po Europi. Tako sam radio u dva različita Max Planck

instituta u Njemačkoj, na Imperial College of Science u Londonu (UK), u Ludwig Institute for Cancer Research u Švedskoj, te na University of California San Diego u SAD-u. Na radu u inozemnim znanstvenim institucijama proveo sam oko pet godina.

- U najnovijem broju lista Sveučilišta u Splitu „Universitas“ od 3. studenoga 2014. čitali smo s velikim zanimanjem Vaše kratko izvješće o znanstvenom otkriću vrlo značajnom za medicinske znanosti, kojemu ste dali vrijedan doprinos. To nije prva vijest o Vašem znanstvenom radu i postignutim uspjesima. O tome smo mogli ponešto doznati i u članku objavljenom u Slobodnoj Dalmaciji 20. prosinca 2012. i u više drugih navrata. Što bi ste ukratko o tome mogli sada reći za naš list.

Nedavno smo pronašli gen koji, kada je abnormalan, uzrokuje rak (zloćudnu bolest) jetre u dobi od petnaestak godina, te dovodi do ubrzanog starenja. Rad smo objavili u jednom od najboljih svjetskih znanstvenih časopisa "Nature Genetics", a o našem otkriću taj je časopis imao i poseban osvrt. Moje istraživanje iz 2009. godine, o povezanosti kronične upale i raka crijeva objavljeno je u vrhunskom časopisu, a dva su ga časopisa (Nature Medicine i Cancer Cell) proglasili jednim od najboljih svjetskih radova o raku u toj godini. Naša otkrića pomažu u rasvjetljavanju načina nastanka zloćudnih bolesti, te bi se na temelju i tih spoznaja mogli razviti i novi lijekovi.

- Iz spomenutoga članka objavljenog u sveučilišnom listu doznajemo da se Vaš rad uklapa u značajne međunarodne znanstvene projekte na kojima radi niz svjetski poznatih istraživača, među kojima su i još neki Hrvati. Recite nam koju riječ i o tome.

Točno. Rad smo počeli, poznati hrvatski znanstvenik i član njemačke akademije profesor Ivan Đikić i ja prije 6 godina. Ivan Đikić, osim što je vrhunski znanstvenik, i veliki je domoljub, te vrlo pošten i hrabar čovjek koji rado pomaže znanstvenicima u Hrvatskoj. Uz nas dvojicu u radu su sudjelovali Zagrebčanin Davor Lessel, specijalist medicinske genetike koji radi u Njemačkoj, te Kristijan Ramadan, profesor na Oxfordu, rodnom iz Konavala, bivši hrvatski veslački reprezentativac. Ovo naše postignuće jasno ističe vrijednost i potencijal suradnje iseljene i domovinske Hrvatske, nešto što je nepotrebno zaboravljeno i stavljeno u drugi plan. Iseljena hrvatska će nam rado pomoći ali moramo shvatiti da najveći dio izgradnje Hrvatske trebamo napraviti mi koji tu živimo.

- Doznajemo da je i Vaša supruga član istoga znanstveno-istraživačkog tima. Našim će čitateljima biti zanimljivo nešto više doznati o uporištima koja ima ta vrsta djelovanja u okviru hrvatskih državnih i znanstvenih ustanova. Posebno pri tom mislimo na naše Splitsko sveučilište.

Moja supruga, prof. dr. Ivana Marinović Terzić, bila je vrlo važan dio tima, te je odradila mnoge važne pokuse u ovom istraživanju. Mnogo puta radeći do kasno u noć i rano jutro. Naš znanstveni rad primarno podržava Ministarstvo znanosti, a podržao nas je i Grad Split. Kako su naša istraživanja skupa, to je znatan dio troškova pokrio Ivan Đikić od svojih Europskih projekata. U radu imam veliku podršku mog Fakulteta i Sveučilišta.

- Molimo Vas da nam onako na pučku pojednostavljeno reknete, kojim se dobrobitima za očuvanje zdravlja i izlječenje možemo nadati od otkrića do kojih ste Vi

i Vaši prijatelji znanstvenici već došli i nade se još doći u skoroj ili nešto daljoj budućnosti.

Ljudi mogu svašta. Mogu igrati nogomet, skladati "Odu radosti", držati inspirativne propovijedi ili napraviti avion. Tako kompleksne i raznolike aktivnosti može obavljati iznimno složeno biće. Današnja znanost još ni ne zna koliko je čovjek uistinu kompleksan. Na primjer, u ljudskim stanicama (naši najsitniji dijelovi) nalazi se nekoliko stotina tisuća bjelančevina koje se često mijenjaju ili stupaju u kontakt s drugim bjelančevinama zbog čega poprimaju nove funkcije. Broj kombinacija, s time i novih funkcija, gotovo je bezgraničan. Uz bjelančevine, u stanicama imamo gene, lipide, šećere, te strukture koje obnašaju različite funkcije. Mehanistički gledano, čovjek je najsloženiji "stroj" koji postoji u prirodi (nisam zaboravio da je čovjek i duhovno biće), a za koji (promatrano na temeljnoj

razini) još ne znamo kako "radi". Zloćudne su bolesti najkompliciraniji "kvar" koji nam se može dogoditi, stoga je liječenje tih bolesti doista teško i neizujesno. Mi pokušavamo pronaći temeljne poremećaje u zloćudnim bolestima, te se nadamo da će ono što pronađemo pokazati put prema novom lijeku ili ranoj dijagnozi tih bolesti. Od otkrića do lijeka prođe oko 10 godina, a potrebno je oko 10 000 otkrića za stvoriti jedan uspješan lijek. Te brojke zorno sujedoče o složenosti čovjeka kao bića, te kompliciranom i skupom putu stvaranja novog lijeka.

- Što biste na temelju Vašega osobnog iskustva u učenju i radu poručili sadašnjim đacima i studentima?

Trebaju marljivo raditi i učiti. Najbolji učenici nisu "štreberi" kako ih drugi đaci iz ljubomore često nazivaju već obično najinteligentnija djeca u razredu. Bil Gates je kazao: "budite dobri prema štre-

berima' (štreber na engeskom ima značenje genijalnosti) jer oni su vaši budući šefovi”.

Bez napornog rada ništa značajno nije napravljeno. Ronaldo i Mesi satima treniraju svaki dan, a najbolji rokeri sviraju gitare po 8 sati dnevno. Trebaju pronaći ono u čemu su dobri i tome se maksimalno posvetiti. I u najtežim trenucima treba nastaviti raditi na rješavanju problema i ostvarenju svog cilja pa će rezultati koje priželjkujete sigurno doći.

- Medicina je više nego mnoge druge znanosti povezana s etikom. Sigurni smo da u svezi s tim i općenito imate što reći o značenju etike, morala i vjere u životu svakoga od nas, u kojemu god zvanju bili i kojemu god se poslom bavili.

Iako sam doktor medicine ne liječim bolesne ljude već kao znanstvenik poku-

šavam otkriti osnove zloćudnih bolesti. Rad s bolesnim ljudima vrlo je težak i izuzetno odgovoran. Nije mi žao što ne radim u kliničkoj medicini jer bi mi bilo vrlo teško nekome priopćiti loše vijesti koje donosi određena dijagnoza.

Mislim da kršćanska vjera na sveobuhvatan način promatra mnoge moralne i etičke aspekte naših života. Sviđa mi se način na koji kršćanstvo prema čoujeku usmjerava Papa Franjo. Baš kao što je to, igrajući s nama nogomet, radio naš dragi don Pave.

- Najljepša Vam hvala, što ste, uz tolike obveze našli vremena za ovaj razgovor. Želimo Vam dobro zdravlje, mnogo snage i uspjeha u budućem radu na dobro svih nas i na čast Svinišću, našem omiškom kraju i cijelom hrvatskom narodu.

Razgovor vodio don Slavko Kovačić

PISMA ČITATELJA

Hvaljen Isus i Marija!

Poštovani i dragi don Ivane!

Od srca Vas pozdravljamo i od dragog Boga želimo neka Vas u zdravlju i svim milostima čuva. Vama, našem dragom svećeniku i župniku, šaljemo ovaj prilog našeg prijatelja koji je oduševljen našim župskim listom (bavi se pjesništvom).

Vjerojatno će ubuduće poslati i pjesme, pa Vas usrdno molimo primite ovo sa zahvalnošću dragom Bogu koji nam je podario još jednog prijatelja našeg dragog lista „Zov rodnih ognjišta“. Vama i svima koji uređujete časopis puno zdravlja, svako dobro i neka Vas sve dragi Bog čuva i nagradi svim milostima. Od srca Vam želimo.

Marija i Josip Srdanović

Dragi prijatelji iz Kučića!

Ja tek danas saznah za postanak „ZOV-a“, pa od srca BRAVO svim izdavačima i suradnicima. S molitvom za pomoć Božjeg blagoslova, pošto je vaš list ponos selu Kučićima.

Iskreno vaš prijatelj, 95. godišnji korisnik Doma Zenta u Splitu.

Milivoj Andrić

P.S. Šaljem vam 200 kuna, moj skromni doprinos za list, ili boje rečeno – udovičin novčić.

DOBRO JE ČINITI DOBRO

I. DAROVATELJI ZA CRKVI

1.	Anđelko i Marija Marunčić	600 Kn
----	---------------------------	--------

II. DAROVATELJI ZA ŽUPNI LIST IZ DOMOVINE

1.	Milivoj Andrić, Split	200 Kn
2.	Stipe Topić, Kanada	500 Kn
3.	Milan Tomasović - Šitin, Zagreb	200 Kn
4.	Silvija Raboteg	100 Kn

III. DAROVATELJI ZA ŽUPNI LIST IZ AUSTRALIJE

Hvaljen Isus i Marija! Poštovani don Ivane,

Ovo su imena darovatelja u 2014. godini, koji su darovali svoj doprinos, po 50 AUD za list "Žou rodnih ognjišta"

1.	Nedjeljko Tomasović pok. Stipe (Popina)	50 AUD
2.	Nedjeljko Marunčić pok. Duje	50 AUD
3.	Andrija Srdanović	50 AUD
4.	Anđelko Marunčić pok. Duje	50 AUD
5.	Bože Srdanović	50 AUD
6.	Vlade Šušić	50 AUD
7.	Filip Vukasović	50 AUD
8.	Ante Topić	50 AUD
9.	Miro Šarac	50 AUD
10.	Velimir Sovulj	50 AUD
11.	Grgo Marunčić Anđelkov	50 AUD
12.	David i Ante Marunčić	50 AUD
13.	Marko, Billy i Wally Bilić	50 AUD
14.	Drago Tafra	50 AUD
15.	Jozo Jakšić	50 AUD
16.	Vlade Srdanović	50 AUD
17.	Ante Srdanović	50 AUD
18.	Ivan Abramović	50 AUD

Nikad kao Božićne noći čovjek nije tako blizak čovjeku.

Neka taj osjećaj što dulje bude prisutan u našim srcima!

Sveto Betlehemsko svjetlo neka obasja nas i naše domove!

Sretan Božić, te mnogo blagoslova u Novoj 2015. godini

svim našim Kućicanima žele Kućicani i njihovi prijatelji iz Sydney-a!

Ime francusko, srce hrvatsko

/ in memoriam Jean Michel Nicolier /

Još jedno svitanje u tvoju mladost uvire.
Eiffelov toranj s ovoga mjesta ne vidi se,
Ali ruka anđela u spomenar domovine, himnu nebesku upisuje.
Naš ponos, ljubav i sjećanje na sve heroje istinske.

Misao i molitva izdižu se iznad tišine Dunava.
Imenima hrabrih život se nadahnjuje, ljubav nosi nove pobjede,
Na prvoj crti bojišta brani se grad krvlju pošćropljen.
Srce hrvatsko, ognjište sveto, Boži dar!
Hrvatska pjesma odasvud odzvanja
Kao znamen slobode na usnama,
Utkan u osmijeh mladoga Francuza.
Eiffelov toranj s ovoga mjesta ne vidi se.
Liju kiše hladne, jesenje.
Urličće vjetar, *divlja trava*
Nikad ne nestaje,
Divlja trava žilava, išćupati ne da se.
Izgovaram s poštovanjem njegovo ime: Jean Michel!
U tišini razmišljam o ljubavi i sudbini,
Mudrosti i svjetlosti, idealima za koje se borio,
O knjigama koje je ćitao,
Ćvijeću koje je volio jer htjela bih pjesmu ovu
Njime okititi i leptire bijele nektarom radosti,
Umjesto njega okrijepiti.
Laticama nježnim, rasutim po stihovima,
Svaku ti ranu ćjelivam, Jean Michel!
I koljena do zemlje priginjem za tvoju snagu i odlučnost,
Za žrtvu i hrabrost, za osmijeh pobjednika kojim si prkosio zlu.
Eiffelov toranj s ovoga mjesta ne vidi se,
A vodotornju vukovarskom hrvatski stijeg vijori se.
Ruka anđela u spomenar domovine himnu ljubavi upisuje.
Izgovaram s poštovanjem, tvoje ime:
Jean Michel! Ime francusko. Srce hrvatsko.

Branka Mlinar, Omiš

Prva nagrada na književnom natječaju domoljubne poezije „Pjesmom protiv zaborava“ – Vukovar, studeni 2014.u

Kad si bila četiri svoja sina

/ Kati Šoljić /

Kad si bila
četiri svoja sina,
zrcalo zemlje,
majka hrabrosti.
Imala si krila
veća od svih ptica,
ponos i nadu,
blago u njedrima.

Kad si bila
četiri svoja sina,
kruh i vino,
himna sveta, molitva.
Imala si ruke
čvršće od planina,
četiri zlata oko vrata,
biser sjajni, more ljubavi.

Kad si bila
Vlak slobode, Vodotoranj,
Bljesak, koloplet munja,
sokolica nebeska,
svjetlo koje spaja
sve izvore sebedarja.

Imala si pjesmu,
cijeli svijet na dlanu,
četiri sunca, četiri rijeke bistre
što u srce kao ljubav stanu.

Kad si bila
četiri svoja sina,
četiri zvona, četiri svitanja.
Niko. Mijo. Mato. Ivo.
Četiri cvijeta, četiri svemira.
Imala si snagu heroja,
imala si lice pobjednika.

Kad si bila
četiri svoja sina,
četiri hrasta, četiri vihora.
Slavila si život, sve oprostila,
četiri križa blagoslovlila,
s krunicom cvala
i nosila nadu, znamen Božji
tamo gdje je zvala domovina.

Kad si bila, sve si bila.
Sve si bila, kad si bila.
Sve si bila i ostala.
Uzorita žena jaka,
zrcalo zemlje,
odsaj ljubavi svete.
Hrvatska majka hrabrosti!

Branka Mlinar

„Rvat u zemlji Rvaskoj“

Tužan je bio dan 10. prosinca 1999., kad je prestalo kucati srce dr. Franje Tuđmana, prvoga hrvatskog predsjednika i utemeljitelja nove, slobodne i neovisne države Hrvatske. Od njega se je Hrvatska u boli i tuzi dostojanstveno oprostila 13. prosinca iste godine.

Spravom smo ga doživljavali izvanrednim Božjim darom našoj domovini, čovjeka koji je imao jednako temeljit uvid u zbivanja i odnose u svjetskoj i hrvatskoj prošlosti kao i u sadašnjosti, koji je

imao viziju, hrabrost i odlučnost u stvaranju bolje i sretnije budućnosti naroda i domovine, koji je imao u sebi snagu da isto takvu hrabrost i odlučnost u pravom trenutku probudi u srcima većine Hrvata svih generacija, osobito mnoštva dragovoljaca i drugih branitelja. Zato ako bismo htjeli Franju Tuđmana ocrtati i prikazati jednom jedinom rečenicom, onda nema ljepše od one koja glasi: On je bljesak svih hrvatskih bura i oluja, koji nam je narodno dostojanstvo povratio.

Bio je povjesničar, domoljub i političar. Kao povjesničar povijest je proučavao, kao domoljub povijest je promišljao, a kao političar povijest je stvarao. On je naš hrvatski Mojsije, jer nas je poslije 900 godišnjeg robovanja izveo na slobodu. Na tom putu hrvatskog izlaska iz anonimnosti i ropstva moralo se proći kroz pustinju: nadmudriti međunarodne pustinjske hijene te gaziti balkanske otrovnice i škorpione. Uspio je to, jer je vjerovao narodu i narod njemu.

Većina hrvatskog naroda vjeruje mu i danas i žali što ga nema usprkos onima koji ga ocrnjuju ni kleveću, a njegovo djelo omalovažavaju i obezvrjeđuju. Više je u posljednje vrijeme lažnih, klevetničkih i uvredljivih riječi rečeno o njemu i njegovu djelu nego korisnih i kreativnih riječi i planova kojima bi se hrvatskom čovjeku i državi pomoglo, a život olakšalo i stanje unaprijedilo.

Zato ćemo sad na predsjedničkim i dogodne na parlamentarnim izborima birati ljude koji će u sadašnjim našim mučnim prilikama zastupati kršćanske vrijednosti, a po kreativnosti i odlučnosti biti što sličniji predsjedniku Franji Tuđmanu, koji će znati i htjeti voditi, kormilariti, upravljati Zvonimirovom lađom, dragom nam i vječnom Hrvatskom na koju su u prošlosti

udarali i razbijali se žestoki valovi i oluje. Nazor za nju tako udaranu reče: *Na pjesku je, al' još tu je.* A ja ću dodati:

*Tako nekad'! - A danas je
Ne na pjesku, već na moru,
Obnovljena i slobodna
S trobojnicom na jarbolu,
Plovi rutom za Europu!
Ne za tuđi probitak i kesu,
Već vlastiti napredak i slavu,
I za boju: Crven, bijelu, plavu!!!*

I zato DO TRI BOJE na srce vam stavljam:

*Do tri boje ljubim samo, više nego drugo sve.
Sve ću drugo ljubiti'prestat', al'te boje nikad ne!*

*Crvena je prva boja, druga bijela kao snijeg,
Treća plava kao more, sve tri rese mili stijeg!*

*Te tri boje viđaju se na zastavi roda mog',
Te tri boje slavom sjaju, jer ih štiti Gospod Bog!*

*Crvena je prva boja, druga bijela kao snijeg,
Treća plava kao more, sve tri rese mili stijeg,
Sve tri rese mili stijeg!*

Poticaaj da ustrajemo na putu kojim su išli dr. Tuđman i branitelji neka bude i sljedeća biser pjesma moga prijatelj iz djetinjstva, dr. A. Tomaša, koja je spjevana u vremenu osnivanja slobodne i samostalne Hrvatske i međunarodnog priznanja da je „Rvat u zemlji Rvaskoj“. To je dubokim osjećajem prožeta meditacija o mukotrpnom povijesnom hodu našega hrvatskog naroda kroz teške bure i oluje, prekrasno svjedočanstvo o našoj vjekovnoj borbi za kruh, za slobodu, za domovinu, za vjeru.

don Pavao Medić

RVAT

ČETRNEST STOTIN GODIN
S MOTIKON ZGOBAN U ŠKRAPI
PRIVRĆE ŠAKU ZEMJE.

TRUDAN SE ZDRETI,
MAJŠTRAL MU OSUŠI POT,
OPOČINE OČI NA MODRINI MORA.

MORE BISTRO
NEBO VEDRO
DUŠA ČISTA.

IZ TVRDACA ŽIVOT CIDI,
OD MIRINE NADU ZIDE,
NA KAMENU ŽIVO SNIVA,
A POD PLOČON ZA NAVIKA.

ZVALI GA ILIR, MORLAK,
LATIN, SLAVO, ŠČAV -
MA ON JE ZNA DA JE RVAT -
ČETRI TVRDA SLOVA
KA ŽUJI MU NA DLANU.

ZEMJU MU ZVALI ILIRIA, DALMATIA,
UNGARIA, AUŠTRIJA, JUGOVINA.
A ON... DUŠU U SE,
STISNI U ŠAKU SVOJA ČETRI JUTA ŽUJA,
KOPAJ I MOLI DIVICU MARIJU
DA MU DICA NE ZABORAVU KO SU.

ZIMI NA PETNEST SIČNJA
DEVEDESET DRUGE
USNIJE ŠAN
DA CILI SVIT
ZNA I PRIZNAJE
DA JE RVAT U ZEMJI RVASKOJ.

